

PAUKŠČIAI

norintiems stebėti ir pažinti

65

(2025/1)

Miškinis liputis
(*Certhia familiaris*).
Gargždai, Klaipėdos r.,
2025-01-13
© Rimvydas Alšauskas

Lietuvos ornitologų
draugijos leidinys apie
paukščius, jų apsaugą,
stebėjimus.
Leidžiamas nuo 2009 m.
kartą per tris mėnesius.

Vyr. redaktorius
Vytautas JUSYS
Tel. +370 638 90619
urventragis@gmail.com

Redakcijos kolegija
Saulius KARALIUS
Mindaugas KIRSTUKAS
Dr. Julius MORKŪNAS
Ričardas PATAPAVIČIUS
Gediminas PETKUS
Liutauras RAUDONIKIS
Laimonas ŠNIAUKŠTA

Lietuvių kalbos redaktorė
Erika MERKYTĖ-
ŠVARCHIENĖ

Anglų kalbos redaktorius
Jos STRATFORD

Tiražas 1000 egz.

PAUKŠČIAI / BIRDS
*The magazine of the
Lithuanian Ornithological
Society, about birds, bird
observations and bird
conservation. Published
quarterly since 2009.*

Editor in chief
Vytautas JUSYS

Žurnalas „Paukščiai“ siunčiamas visiems
LOD nariams, jį galima užsiprenumeruoti
visuose Lietuvos pašto skyriuose.
Indeksas 5114.

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) – tai nevyriausybinė organizacija, kuri rūpinasi Lietuvoje aptinkamų laukinių paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga. Siekdamas šio tikslo, draugija vienija gamtai ir paukščiams neabejingus Lietuvos žmones, rūpinasi ekologiniu visuomenės švietimu, paukščių populiacijų tyrimu ir monitoringu bei visuomeniškai kontroliuoja aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugą reglamentuojančių įstatymų leidimą ir vykdymą. Nuo 1994 m. draugija yra

tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos „BirdLife International“ asocijuota narė. Norėdami tapti LOD nariu ar tiesiog prisijungti prie paukščių apsaugos besirūpinančių bendraminčių, kreipkitės į LOD sekretoriatą adresu:

Lietuvos ornitologų draugija, Naugarduko g. 47-3, LT-03208 Vilnius.
Tel. / faks. +370 5 213 0498, el. p. lod@birdlife.lt; www.birdlife.lt.

VIRŠELIO PAUKŠTIS / Bird on the Front Cover

- 3 V. Jusys, R. Patapavičius. Miškinis liputis (*Certhia familiaris*)
Eurasian Treecreeper

METŲ PAUKŠTIS / Bird of the Year

- 10 L. Raudonikis. Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*) – 2025 m. Lietuvos paukštis
Common Redshank - Lithuania Bird of the Year 2025

LOD žinios / LOD news

- 11 J. Kuliešė. Konferencija „Kryptingiams pelėdų ir plėšriųjų paukščių tyrimams
50 metų“ sukvietė tyrėjus iš visos Lietuvos
Lithuanian Researchers invited to the conference “50 Years of Focused Research
on Owls and Birds of Prey”
12 G. Petkus. 2024 m. Kalėdinio paukščių stebėjimo maratono rezultatai
Results of the Anniversary Christmas Birdwatching Marathon 2024

PADEDAME PAUKŠČIAMS / Help the birds

- 14 L. Raudonikis, Š. Noreikaitė. Siekiant sugrąžinti nykstančius paukščius
į apleistas pievas – projekto „Life farms for birds“ pastangos
Efforts of the “Life Farms for Birds” project to bring endangered birds back
to abandoned meadows
17 D. Musteikis, J. Kuliešė, L. Raudonikis. Saugomiems paukščiams iškelta
10 dirbtinių lizdų ir 80 inkilų
Erected for protected bird species, 10 artificial nests and 80 nestboxes

PAUKŠČIŲ TYRIMAI / Bird Research

- 20 R. Patapavičius. Lietuvoje aptiktas erelis žuvininkas iš Norvegijos
First Record of Norway-ringed Osprey in Lithuania
22 G. Riauba, L. Raudonikis. Įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų
kaita: jau žinomi 2024 m. tyrimų rezultatai
Changes in common bird populations in agricultural landscapes: 2024 study results

ORNITOFAUNISTINIAI STEBĖJIMAI / Bird Observations

- 27 S. Karalius. Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024–2025 m. žiemą
Bird Observations in Lithuania in Winter 2024-2025
34 V. Eigirdas, V. Laukžemienė, D. Stalauškienė. Naujos žiemojančios paukščių
rūšys Lietuvoje
New wintering bird species in Lithuania

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS / Bird Ringing

- 36 V. Jusys, V. Eigirdas. Paukščių žiedavimas Ventės ragoje 2024–2025 m. žiemą
Bird Ringing at Ventės Ragas Ornithological Station in Winter 2024-2025
39 R. Patapavičius. Vėlyvas upinės žuvėdros aptikimas
Late observation of Common Tern

ĮVAIRENYBĖS / Various

- 40 R. Patapavičius. Seniausias žinomas laisvėje gyvenantis paukštis pasaulyje dar gyvas
42 S. Karalius. Laibasnapė kuolinga paskelbta išnykusia rūšimi
44 R. Patapavičius. Sakalas keleivis grobį sugavo 3 km aukštyje
47 R. Akstinas. Įdomūs faktai apie paprastąją klykuolę

Miškinis liputis (*Certhia familiaris*)

Vytautas JUSYS, Ričardas PATAPAVIČIUS

Rūšies statusas

Perinti, sėsli, klajojanti, kartais migruojanti, žiemojanti rūšis. Lietuvoje stebima ištisus metus.

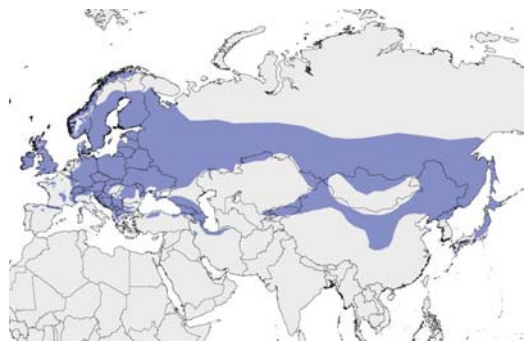
Biometrija

Kūno masė ir matmenys (n-18): patinų ir patelių svoris 9,1 (8,3–10,0) g, suglaustas sparnas 65,3 (61–68) mm, uodegos ilgis 64,6 (57–73) mm (L. Jezerskas, n-11; V. Jusys, n-7).

Paplitimas ir skaitlingumas

Miškiniai lipučiai paplitę visoje šalyje. Rudšilio miške, Šakių r., eglyne-juodalksnyne su beržų bei pušų priemaiša 1969–1974 m. perėjo 9 poros/100 ha (Aleknonis, 1991). G. Matiukas (1992) Žemaitijos eglynuose nustatė, kad čia perėjo vidutiniškai 6,8 poros/100 ha. Mažosios Lietuvos mišriuose miškuose 1992–1996 m. aptikta 1,6–3,2 poros/100 ha (Jusys ir kt., 1999). Remiantis „Lietuvos perinčių paukščių atlaso“ duomenimis, 1995–1999 m. miškiniai lipu-

čiai perėjo arba rūšies perėjimas tikėtinas 532 (79,4 %) 10×10 km atlaso kvadratų. Jų skaitlingumas XX a. pab. buvo vertinamas 70 000–100 000 porų (Kurlavičius, Raudonikis, 2001). XXI a. pr. perinčių porų skaitlingumas šiek tiek mažėjo ir įvertintas 50 000–80 000 porų (VSTT, LOD).

Miškinio lipučio (*Certhia familiaris*) paplitimo arealas. Melsva spalva – aptinkamas ištisus metus (peri ir žiemoja)
© Birdsoftheworld.org

*Miškinis liputis. Patinas ir patelė išvaizda nesiskiria.
Kėdainių r., 2025-01-27 © Jūratė Jodeikienė*

Žiedavimas ir migracija

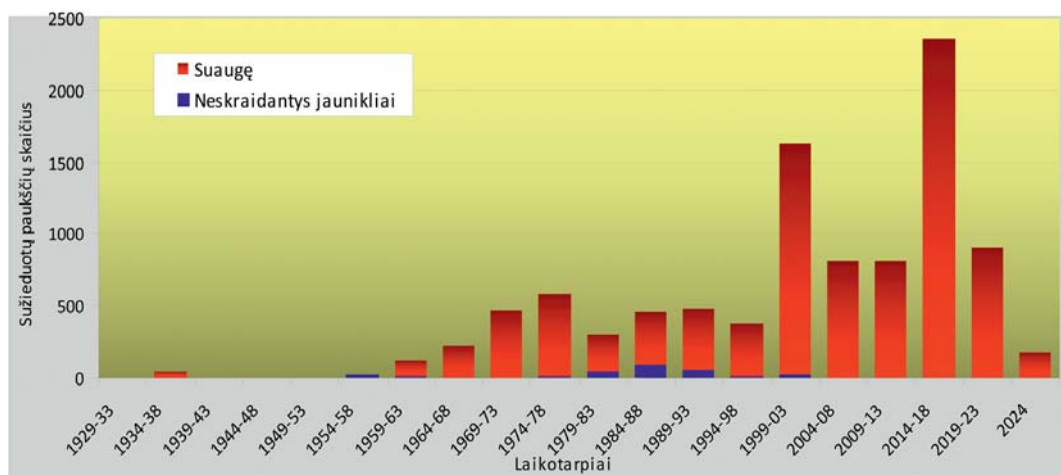
Apie miškininių lipučių migracijas (terminus, migruojančių individų skaičių, pokyčius skirtingais metais ir kt.) spręsti galima vien tik pagal jų sugavimo žieduotį

duomenis. Surinkti duomenis apie šių paukščių migracijas vizualinio stebėjimo metodu neįmanoma.

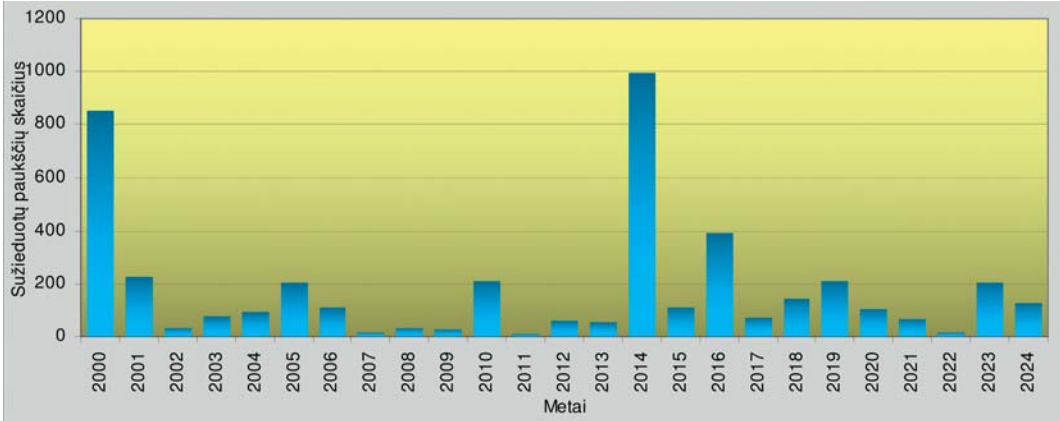
Lietuvoje nuo sistemingo paukščių žiedavimo pradžios 1929 m. iki 2024 m. pabaigos buvo sužieduoti 9 778 individai, iš kurių tik 264 (2,7 %) dar neskraidantys jaunikliai. Atskirais penkerių metų laikotarpiais sužieduotų paukščių skaičiai ir jų kitimo dinamika parodyta 1 pav. Iš visų suaugėlių (9 514) net 9 018 (94,8 %) sužieduoti Ventės rago, Kuršių nerijoje ir Palangos sav. teritorijoje (pagal dabartinę administracinę suskirstymą), o iš šių 7 586 (84,1 %) – laikotarpiu nuo rugsėjo 21 d. iki spalio 20 d., t. y. per šių paukščių rudeninę migraciją. Šie skaičiai neabejotinai įrodo, kad per Lietuvą miškiniai lipučiai tikrai migruoja. Neabejotina ir tai, kad absoliuti dauguma šių migrantų yra iš šiauriau Lietuvos esančių teritorijų.

Miškiniams lipučiams būdinga invazinio pobūdžio migracija. Tai tokia migracija, kai atskirais metais migruojančių paukščių skaičius gali ženkliai skirtis, kai kuriais metais net keliolika kartų. Tai akivaizdžiai matosi pagal 2020–2024 m. laikotarpiu Ventės rago ornitologinėje stotyje kasmet sugautų ir sužieduotų šios rūšies paukščių skaičių (2 pav.). Akivaizdu, kad tokios ypač gausios jų invazijos šiuo laikotarpiu buvo 2000 ir 2014 metais. Šios dvi labai skaitlingos invazijos atsispindi net per atskirus penkerių metų laikotarpius Lietuvoje sužieduotų miškininių lipučių histograme (1 pav.).

Remiantis 2020–2024 m. miškininių lipučių sugavimo Ventės rago duomenimis, rudeninė jų migracija trunka apie 2 mėn. – nuo spalio 2-ojo dešimta-

1 pav. Lietuvoje 1929–2024 m. sužieduotų miškininių lipučių skaičius ($n = 9\,778$) atskirais 5 metų laikotarpiais. Paskutinis stulpelis apima tik vienus (2024) metus

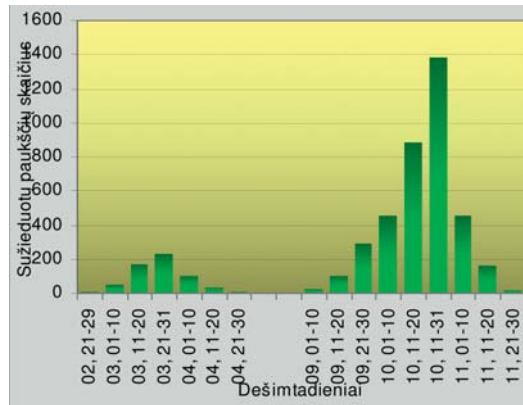

2 pav. Ventės rago ornitologinėje stotyje 2000–2024 m. laikotarpiu kasmet sužieduotų miškinų lipučių skaičius ($n = 4\,463$)

dienio pradžios iki lapkričio 2-ojo dešimtadienio pabaigos, bet gausiausiai jie migravo per 2-ąją ir 3-ią spalio dešimtadienius, kai į gaudyklę pateko 62,5 % per visą dviejų mėnesių laikotarpį sugautų paukščių. Neskaitlinga pavasarinė migracija trunka apie mėnesį. Tai kovo 2-asis – balandžio 1-asis dešimtadieniai. Beveik pusė (45,5 %) individų buvo sugauti per kovo 3-iąją dešimtadienį (3 pav.).

Iš visų Lietuvoje sužieduotų 9 778 individų žinomi 54 (0,6 %) aptikimo po žiedavimo atvejai. Tik 6 iš jų aptikti ne Lietuvoje (neskaitant 3, aptiktų Rybačio biologinėje stotyje Rusijai priklausančioje Kuršių nerijos pietinėje dalyje – Lenkijoje) (3) ir Slovėnijoje, Suomijoje bei Švedijoje (po 1). Palyginimui: Švedijoje 1911–2007 m. laikotarpiu buvo sužieduoti 30 204 miškiniai lipučiai ir sužinota tik apie 39 (0,1 %) aptikimą, iš kurių užsienyje aptikti tik 9 (Fransson, Hall-Karlsson, 2008).

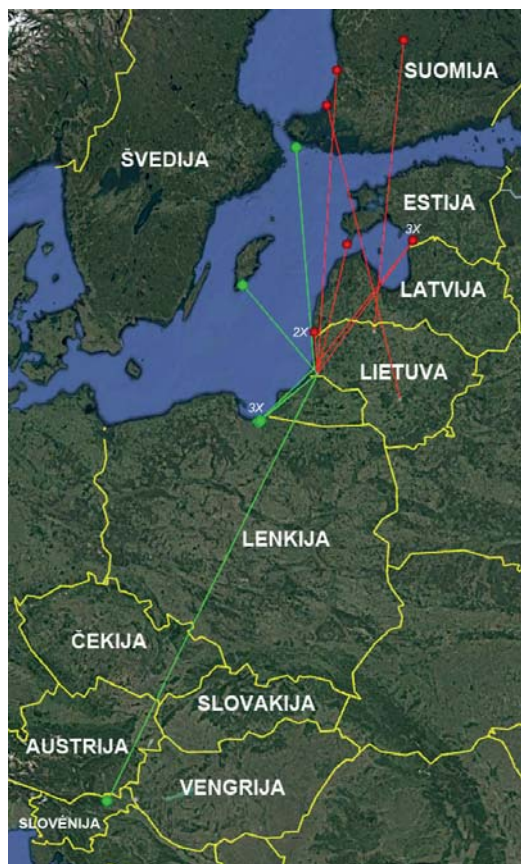
Visi šie už Lietuvos ribų aptikti individai buvo žieduoti rudeninės migracijos laikotarpiu nuo rugsėjo 19 d. iki spalio 22 d. ir aptikti tais pačiais metais praėjus 1–28 d. po žiedavimo. Paukštis, aptiktas 28-ą dieną po žiedavimo Slovėnijoje 1 051 km atstumu nuo žiedavimo vietos, yra toliausiai į pietus užfiksuotas atvejis iš visų Europoje žieduotų šios rūšies paukščių, aptiktų toliau nei 50 km atstumu nuo žiedavimo vietos, ir vienas iš toliausiai nuo žiedavimo vietos aptiktų, kurių aptikimo duomenys pateikti Eurazijos Afrikos paukščių migracijos atlase (*The Eurasian African Migration Atlas*). Šiame atlase, kuris sudarytas panaudojant daugumoje Europos valstybių, taip pat ir Lietuvoje sukauptus paukščių žiedavimo duomenis ir kuris laisvai prieinamas EURINGO (Europos Sąjun-

3 pav. Ventės rago ornitologinėje stotyje 2000–2024 m. laikotarpiu kiekvieną dešimtadienį per pavasarinę ($n = 613$) ir rudeninę ($n = 3\,778$) migracijas sužieduotų miškinų lipučių skaičius

1929–2024 m. Lietuvoje sužieduoti 9778 miškiniai lipučiai © Vytautas Jusys

4 pav. Lietuvoje sužieduotų miškinų lipučių aptikimo vietos (žalios žymės) ir Lietuvoje aptiktų ne Lietuvoje žieduotų individų žiedavimo vietos (raudonos žymės). Linijos jungia žiedavimo ir aptikimo vietas (žalios – žieduotų Lietuvoje, raudonos – žieduotų ne Lietuvoje). Įrašai „2x“ ir „3x“ reiškia toje vietoje sužieduotų ar aptiktų individų skaičių

ga paukščių žiedavimui, *European Union for Bird Ringing*) tinklalapyje (<https://migrationatlas.org>) nuo 2022-05-26, yra duomenys tik apie 7 individų aptikimus toliau nei 750 km atstumu nuo žiedavimo vietos. Vienas iš tų aptikimų beveik neabejotinai yra neteisingas. Vokietijoje netoli Frankfurto žieduoto paukščio aptikimas pietiniame Ispanijos pakraštyje netoli Viduržemio jūros pakrantės apie 1 780 km atstumu nuo žiedavimo vietos tikrai negali būti miškinio lipučio. Tai bus per klaidą patekę ne miškinio lipučio, o kažkokio kitos rūšies paukščio duomenys.

Kitą dieną po žiedavimo Gotlando saloje Baltijos jūroje aptiktą paukščio aptikimas yra įrodymas, kad šie, atrodo, prasti skrajūnai tikrai gali perskristi Baltijos

jūrą. Tad jų perskridimai iš Ventės rago į Kuršių neriją (aptikimai Rybačio stotyje) tikrai nėra kažkas nuostabaus. Dar vienas labai įdomus atvejis yra Ventės rago spalio 12 d. žieduoto individo aptikimas po 6 d. Suomijai priklausančioje Långskär saloje Alando salyne Baltijos jūroje – 493 km į šiaurę nuo žiedavimo vietos. Tokie atbulinės (reversinės) migracijos (angl. *reverse migration*) atvejai per rudeninę migraciją užfiksuoti ir tiriant kitų rūšių paukščius, kuriems būdingos daugiau mažiau invazinio pobūdžio migracijos.

Lietuvoje taip pat aptikti 9 užsienyje žieduoti individai (neskaitant 4, žieduotų Rybačio stotyje) – Latvijoje (2), Estijoje (4), Suomijoje (3). Visi jie žieduoti rudeninės migracijos laikotarpiu nuo rugsėjo 19 d. iki spalio 22 d., o aptikti laikotarpiu nuo spalio 5 d. iki lapkričio 10 d., praėjus 2–28 d. po žiedavimo. Tik du jų aptikti Vidurio Lietuvoje (netoli Šiaulių ir prie Kauno). Visi likusieji sugauti ir paleisti žieduotojų Ventės rago ir Kuršių nerijoje. Visų Lietuvoje žieduotų, bet užsienyje aptiktų ir užsienyje žieduotų, bet Lietuvoje aptiktų individų žiedavimo ir aptikimo vietos parodytos žemėlapyje 4 pav.

Apibendrinant Lietuvoje sukauptus duomenis galima daryti išvadą, kad dauguma Lietuvos miškinų lipučių yra sėslūs ir tikriausiai perskrendantys nedideliais atstumais, bet kažkiek jų žiemoti galimai migruoja net į Vidurio ir Vakarų Europą. Teritorijose į šiaurę nuo Lietuvos (Fenoscandijoje) didesnė dalis populiacijos taip pat yra sėsli ir klajojanti nedideliais atstumais, bet yra nemažai ir migruojančių. Nedaug jų nuskrenda iki Vidurio ir Vakarų Europos. Migruojančių individų skaičius kiekvienais metais būna labai nevienodas. Tai reiškia, kad migracija yra invazinio pobūdžio (Fransson, Hall-Karlsson, 2008, Valkama et al, 2014). Vidurio ir Vakarų Europoje dauguma šių paukščių yra sėslūs, o kitiems būdingi tik perskridimai nedideliais atstumais (<https://migrationatlas.org>).

Iš visų mums žinomų žieduotų miškinų lipučių aptikimų tik du paukščiai buvo aptikti negyvi. Žieduotas Lietuvoje Slovėnijoje užsimušęs atsitrėkęs į langą stiklą, o žieduotas Suomijoje aptiktas negyvas (žūties ar nugaišimo priežastys nežinomos) Lietuvoje. Visi kiti ($n = 61$) buvo sugauti ir vėl paleisti žieduotojų.

Žinomas ilgiausiai laisvėje išgyvenusio paprastojo lipučio amžius užregistruotas Didžiojoje Britanijoje ir yra ne trumpesnis nei 9 m. ir 9 mėn. (<https://euring.org>), o iš Lietuvoje žieduotų ilgiausiai išgyvenusio amžius yra ne trumpesnis nei 2 m. ir 10 mėn. (abu

šie paukščiai buvo sugauti ir vėl paleisti žieduotojų). Iš Lietuvoje žieduotų individų per pirmuosius po žiedavimo metus buvo aptikti 45, per antruosius – 6, per trečiuosius – 3. Todėl galima spėti, kad šie paukščiai yra trumpaamžiai ir tik nedaugeliui pasiseka išgyventi kiek daugiau metų.

Veisimosi aplinka ir biologija

Gyvena brandžiuose eglynuose-juodalksnyuose – tiek grynuose, tiek su beržų ir pušų priemaisa, lapuočių miškuose. Grynuose pušynuose reti. Taip pat aptinkami perintys gyvenviečių ir miestų parkuose, laukų didesniuose miškeliuose. Tuoktuvinės giesmės girdimos jau sausio pabaigoje–vasario mėn., tačiau dažniausiai – kovo mėn. Lizdus pradeda krauti jau balandžio pradžioje, o ankstyvais pavasariais ir kovo paskutinėmis dienomis. Apsigyvena pavienėmis poromis. Mažiausias atstumas tarp dviejų gyvenamų lizdų – 130 m (Aleknonis, 1991). Lizdus dažniausiai krauna po atšokusia žieve, džiūstančių medžių ar stuburių plyšiuose, kartais kelmų plyšiuose dažniausiai 1,5–2,5 m. aukštyje, tačiau pasitaiko ir lizdų 0,2 m, o kartais net 13 m aukštyje. Mūsų stebėti lizdai (n-207) buvo sukrauti šiuose medžiuose: eglėse – 69, juodalksniuose – 55, pušyse – 50, beržuose – 26, ąžuoluose – 4 ir drebulėse – 3 (Aleknonis, 1991, n-182; V. Jusys, n-21; R. Stankūnas, n-4). Inkiluose peri labai retai. 1971-05-05 aplūžusiame ir sutrešusiame inkilėlyje rastas lizdas su 5 jaunikliais (Paltanavičius, 1971) ir sename uoksiniam inkile (Knystautas, Liutkus, 1974). Lizdo pagrindą dažniausiai daro iš plonų sausų eglės šakelių, žolių stiebelių, sutrūnijusios medienos, augalinių plaušų, voratinklių, kerpių, samanų. Gūžtą iškloja plunksnomis, plaukais, voratinkliais. Lizdo forma ir matmenys labai priklauso nuo ertmės, kurioje jis sukrautas. Po atšokusia žieve lizdai dažniausiai siauri ir pailgi. Lizdo plotis 6–15 cm, aukštis 4–10 cm, gūžtos plotis 4–6 cm, gylis 2–4,5 cm (Aleknonis, 1991, V. Jusys).

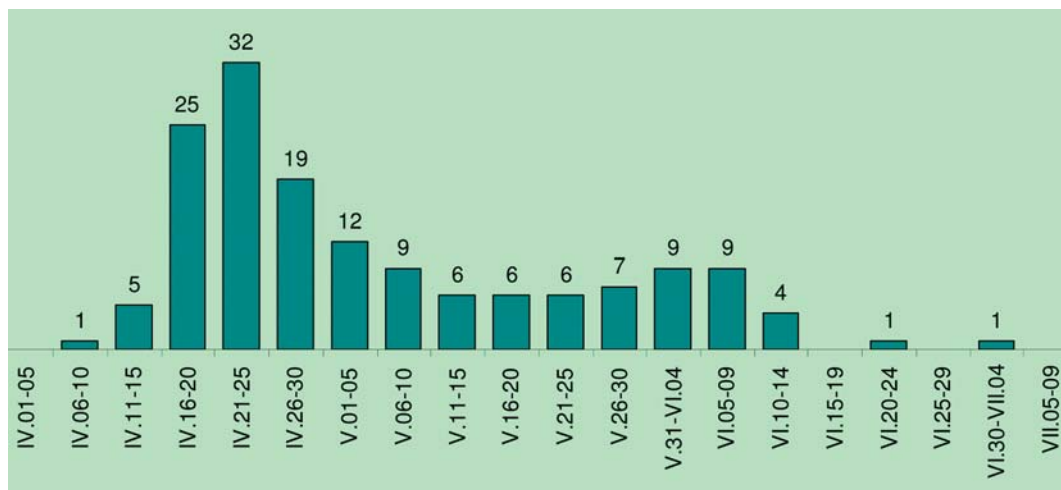
Pirmuosius kiaušinius pradeda dėti jau balandžio pirmoje pusėje, tačiau daugiausia (50 %) patelių pirmuosius kiaušinius sudedą balandžio 16–30 d. Kadangi dalis porų veda dvi vadas, vėlyviausi pirmi kiaušiniai randami birželio pabaigoje ar net liepos pirmosiomis dienomis. Pilnoje dėtyje būna 4–8, dažniausiai 6 kiaušiniai. Vidutinis dėties (n-118) dydis 5,8 kiaušinio. Kiaušinių matmenys (n-117): 18,8 x 12,3 (14,5–17,2 x 11,0–13,4) mm (Navasaitis, 1983, n-

Miškiniai lipučiai lizdus dažniausiai krauna po atšokusia medžių žieve. Pernykštis lizdas Kintų miške, Šilutės r., 2025-02-20 © Vytautas Jusys

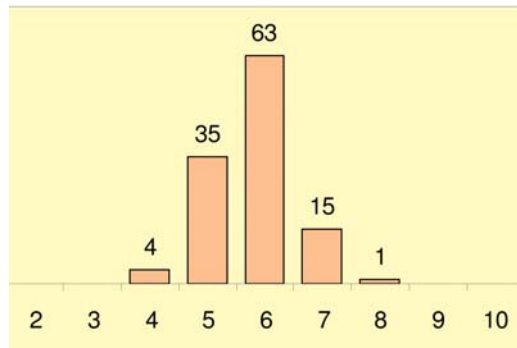
Miškinio lipučio kiaušiniai lizde. Begėdžių miškas, Šilutės r., 2021-04-21 © Vytautas Jusys

Miškinų lipučių pirmo kiaušinio sudėjimo datų ($n=152$) pasiskirstymas penkiadieniais (Aleknonis, 1991, $n=143$; V. Jusys $n=9$)

Miškinis liputis renka maistą jaunikliams.
Ventės ragas, 2010-06-15 © Vytautas Jusys

Miškinų lipučių dėties ($n=118$) dydis (Aleknonis, 1991, $n=107$; V. Jusys, $n=10$; R. Stankūnas, $n=1$)

Kiaušinius deda kasdien ir patelė, sudėjusi paskutinį kiaušinį, pradeda perėti. Perinčią patelę retai pavaduoja patinas, tačiau jai atneša maisto. Peri 13–15 parų. Išsirita pliki jaunikliai, ant kurių galvos tamsių pūkų kuokšteliai. Jauniklius maitina patelė ir patinas. Jie lizdą apleidžia būdami 16–17 dienų. Juos dar apie savaitę prižiūri tėvai.

Kadangi lipučiai lizdus krauna lengvai plėšrūnams prieinamose vietose, didelė dalis lizdų sunaikinama. Lekėčių apylinkėse iš stebėtų 153 lizdų buvo sunaikinti 88 (57,5 %). Pagrindiniai priešai – kiaušės, varniniai paukščiai, geniai (Aleknonis, 1991).

Mityba

Miškiniai lipučiai iš kitų paukščių išsiskiria savo mitybos įpročiais. Maistą daugiausia renka nuo medžių kamienų. Nusileidęs apatinėje medžio dalyje jis kamienų spirale kyla į viršų apžiūrėdamas žievės ply-

47; V. Jusys, $n=34$; M. Mačiulis, $n=17$; Aleknonis, 1991, $n=14$; S. Paltanavičius, $n=4$). Vidutinis kiaušinio svoris – 1,2 g. Kiaušinių lukštas matinis, baltas, išmargintas smulkiais rausvai ar gelsvai rudais taškeliais, kurie tankiau išsidėstę žiedeliu bukajame kiaušinio gale.

Neseniai lizdą palikę miškinio lipučio jaunikliai. Grioviai, Vilniaus r., 2023-05-18 © Rokas Mizeikis

Miškinis liputis paukščių lesyklose apsilanko retai, Fabijoniškių miško parkas, 2025-01-15 © Mantas Miliauskas

Miškinis liputis kartais maisto ieškoti nusileidžia ir ant žemės, 2025-01-15 © Juozas Baškys

šėlius ir išrankiodamas ten pasislėpusius smulkius vabzdžius, jų lėliukas ir kiaušinėlius. Tuomet vėl leidžiasi ant kito medžio apačios ir vėl kyla į viršų. Jauniklius maitina įvairiais vabzdžiais, vorais. Žiemos metu lesyklas lanko labai retai.

Literatūra

Aleknonis A. 1984. *Miškinis liputis. Girių giesmininkai*, p. 54–58.

Aleknonis A. 1991. *Liputis*. Lietuvos fauna. Paukščiai: 2, p. 192–194.

Fransson, T. & Hall-Karlsson, S. 2008. *Svensk ringmärkningsatlas*. Vol. 3, Stocholm.

Jusys V., Mačiulis M., Mečionis R., Poškus A., Gražulevičius G., Petraitis A. 1999. *Klaipėdos krašto perinčių paukščių atlasas*.

Knystautas A., Liutkus A. 1974. *Mūsų inkilai*. Mūsų gamta: 2, p. 16–17.

Kurlavičius P. 2006. *Liputis*. Lietuvos perinčių paukščių atlasas, p. 193.

Navasaitis A. 1983. *Liputis*. Lietuvos miškų paukščiai, p. 200.

Paltanavičius S. 1971. *Lipučiai inkile*. Mūsų gamta: 7, p. 34.

Valkama, J., Saurola, P., Lehtikoinen, E., Piha, M., Sola, P. & Velmala, W. 2014. *The Finnish Bird Ringing Atlas*. Vol. II. Finnish Museum of Natural History and Ministry of Environment, Helsinki.

Prieiga internete: https://euring.org/files/documents/EURING_longevity_list_20230901.pdf

Prieiga internete: <https://migrationatlas.org/node/1784>

RAUDONKOJIS TULIKAS (*Tringa totanus*) – 2025 M. LIETUVOS PAUKŠTIS

Liutauras RAUDONIKIS

© Dalia Račkauskaitė

Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) sekretoriatas 2025 m. paukščių pasirinko raudonkojį tuliką (*Tringa totanus*). Tai nulėmė trys pagrindinės priežastys:

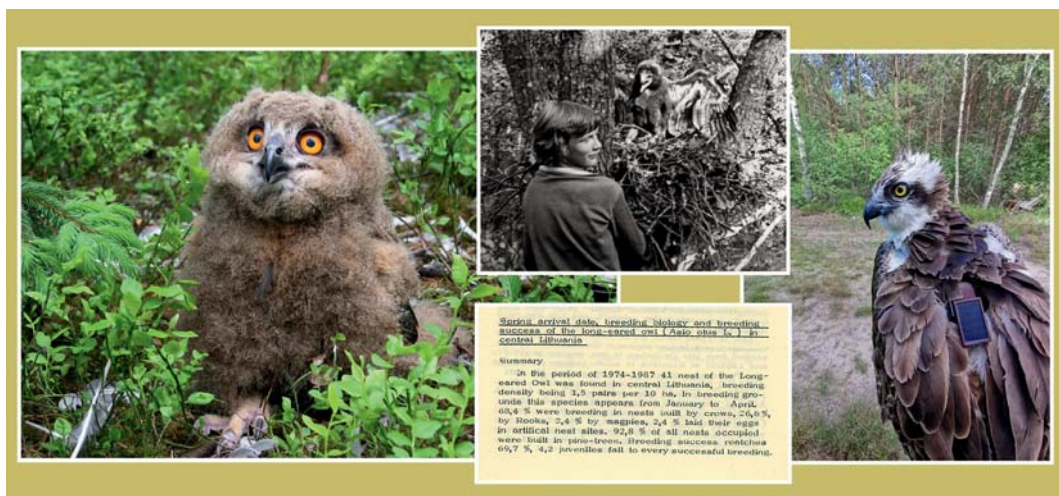
- Tai ilgą laiką, o pastaruoju metu sparčiai nykstanti paukščių rūšis tiek Lietuvoje, tiek visoje Europoje. Remiantis turimais duomenimis, Lietuvoje šios rūšies būklė buvo įvertinta 2019 m., rengiant nacionalinę ataskaitą Europos Komisijai. 2013–2018 m. laikotarpiu raudonkojų tulikų populiacija buvo įvertinta 250–400 perinčių porų, nurodant 30–40 % mažėjimą, palyginti su trumpuoju 2008–2012 m. laikotarpiu. Vertinant nacionalinę populiaciją remiantis tarptautiniais IUCN kriterijais, rūšis priskirta pažeidžiamų (angl. *Vulnerable*) kategorijai. Beje, tokia pat rūšies būklės kategorija nustatyta ir Europos mastu.

- Dėl biologinių ir ekologinių rūšies ypatumų rūšis dažnai keičia savo veisimosi vietas dėl vykstančios natūralios sukcesijos arba žmogaus veiklos. Mat raudonkojai tulikai perėti pasirenka tik tokias vietas, kuriose esama seklių vandenų atvirų pakrančių arba nedidelių seklių vandenų – gali būti ir laikinai susiformavusių balučių arba seklių vandenų (durpynai, bebravietės ir pan.). Dėl šių ypatumų ir

gana dinamiškos situacijos būtina vis atnaujinti informaciją apie esamas perėjimo vietas, o esant poreikiui planuoti būtinus gamtotvarkos darbus.

- Dėl minėtų priežasčių visi faktai apie aptiktus perinčius raudonkojus tulikus labai svarbūs siekiant užtikrinti tinkamą rūšies apsaugą ir planuojant būtinąs praktines rūšies apsaugos priemones. Be to, tokie duomenys nepaprastai svarbūs, nes visas žinomas rūšies veisimosi vietas Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba įrašo į specialų deklaruojamų žemės ūkio naudmenų sluoksnį (vadinamą „Paukščių“), kur ūkininkams yra ribojama parama už veiklas, lemiančias tokių vietų sunaikinimą. Kartu ūkininkai, pasirinkę tam tikrą ūkininkavimo būdą, gali gauti papildomų išmokų. Tai labai svarbu, nes raudonkojis tulikas yra viena iš nedaugelio paukščių rūšių, kurių perėjimo vietoms taikomos ir kitoms paukščių rūšims palankios priemonės. Taigi, kiekvienas faktas apie naują rūšies radavietę turi didelę gamtosauginę svarbą.

- Taigi, kviečiame visus paukščių stebėtojus pagal galimybes kuo aktyviau įsitraukti į šią akciją, apie kurią daugiau informacijos LOD pateikia savo interneto svetainėje ir socialiniuose tinkluose.

KONFERENCIJA „KRYPTINGIEMS PELĖDŲ IR PLĖŠRIJŲ PAUKŠČIŲ TYRIMAMS 50 METŲ“ SUKVIETĖ TYRĖJUS IŠ VISOS LIETUVOS

Justina KULIEŠĖ

2025 m. sausio 10 d. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje vyko konferencija „Kryptingiems pelėdų ir plėšriųjų paukščių tyrimams 50 metų“. Ją organizavo Lietuvos ornitologų draugija kartu su Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejumi ir Gamtos tyrimų centru. Šis renginys pažymėjo svarbų Lietuvos mokslinės bendruomenės pasiekimą – pusę amžiaus vykdomus sistemingus ir metodologiškai pagrįstus pelėdų ir plėšriųjų paukščių tyrimus.

Nors pelėdų ir plėšriųjų paukščių stebėjimai Lietuvoje vyko jau anksčiau, tikslingų šios srities tyrimų įgyvendinimo pradžia laikoma 1975-ieji. Bėgant metams Lietuvos mokslininkai įsitvirtino tarptautinėje ornitologų bendruomenėje, prisidedami prie svarbių plėšriųjų paukščių tyrimų ir apsaugos iniciatyvų. Išugdyta nauja specialistų karta ne tik tęsia šį darbą, bet ir aktyviai dalyvauja pasaulinėse mokslinėse programose, stiprindama šalies indėlį į gamtos saugos ir biologinės įvairovės išsaugojimo pastangas.

Konferencijos metu apžvelgti plėšriųjų paukščių ir pelėdų tyrimai Lietuvoje. Plačiau diskutuota apie žuvininko (*Pandion haliaetus*), naminės pelėdos (*Strix aluco*), erelio rėksnio (*Clanga*), uralinės pelėdos (*Strix uralensis*), jūrinio erelio (*Haliaeetus albicilla*) ir kartu surinktus juodojo gandro (*Ciconia nigra*) ilgamečius tyrimus.

Taip pat buvo aptarti svarbiausi pasiekimai, naujausi tyrimų rezultatai ir ateities planai. Pranešėjai dalijosi įžvalgomis apie pelėdų ir plėšriųjų paukščių populiacijų pokyčius, jų migracijos maršrutus bei pavojus, kuriuos lemia klimato kaita ir žmogaus veikla. Kon-

ferenciją papildė fotografijos iš tyrimų bei ornitologo E. Drobelio fotografijų paroda.

Dėkojame pranešėjams dr. Eugenijui Drobeliui, dr. Gintarei Grašytei, Sauliui Rumbučiai, dr. Broniui Šablevičiui, dr. Rimgaudui Treiniui, Sauliui Skujai, dr. Deivui Dementavičiui, Ričardui Patapavičiui, dr. Ramūnui Žydeliui, dr. Juliui Morkūnui ir Mariui Karlonui.

Konferencijos dalyviai klausosi pranešimų © Justina Kuliešė

2024 M. KALĖDINIO PAUKŠČIŲ STEBĖJIMO MARATONO REZULTATAI

Gediminas PETKUS

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) 18 kartą kvietė dalyvauti Kalėdiniame paukščių stebėjimo maratone. Ši graži tradicija tapo puikia proga metų pabaigos švenčių laikotarpiu ne tik pabūti kartu su artimaisiais, bet ir išeiti į gamtą su bendraminčiais bei stebėti žiemojančius paukščius.

Kalninė kielė (Motacilla cinerea). Alaušų ež., Balninkai, Molėtų r., 2024-12-?? © Dalia Stalauškiene

Šiek tiek istorijos

Vienas garsiausių Kalėdinių paukščių stebėjimo renginių pasaulyje yra Nacionalinės Audubon draugijos (*National Audubon Society*) organizuojamas „Christmas Bird Count“ (CBC). Šis maratonas yra seniausia dar 1990 m. JAV pradėta nuolatinė piliečių mokslo (*citizen science*) iniciatyva. Įdomu tai, kad XIX a. pab. JAV buvo tradicija kalėdiniu laikotarpiu sumedžioti kuo daugiau paukščių, bet stiprėjant gamtos apsaugos organizacijoms pradėtas organizuoti Kalėdinis paukščių stebėjimo renginys – užteko tik pateikti savo stebėtų paukščių sąrašą. Nors taip renkami duomenys gali atrodyti nevertingi, tačiau JAV mokslininkai, remdamiesi šio renginio duomenimis, jau yra išspausdinę daugiau nei 200 mokslinių straipsnių. Taigi kiekvienas, nors ir paprasto paukščio, stebėjimas yra labai vertingas.

Rezultatai

Lietuvoje Kalėdiniame paukščių stebėjimo maratone dalyvavo 141 dalyvis. 58 savivaldybėse buvo užregistruota rekordiška daug – net 143 paukščių rūšys. Pakankamai švelni žiema sudarė puikias sąlygas paukščiams žiemosi Lietuvoje. Daugiausia paukščių rūšių užregistruota Šilutės, Klaipėdos r. ir Kauno miesto sav.

Pirmą vietą maratone laimėjo Augustas Raudonius, užregistravęs 121 paukščių rūšį. Arti pirmos vietos buvo Vytautas Eigirdasm, užregistravęs viena rūšimi mažiau – 120. Trečiąją vietą užėmė Remigijus Pupelis, užregistravęs 99 paukščių rūšis.

Daugiausia Kalėdinio maratono dalyvių matė šias paukščių rūšis: didžiąją zylę (138 dalyviai), pilkąją varną (134), mėlynąją zylę (129), karklažvirblį (127), didžiąją antį (125), naminių karvelių (119), šarką (119), didįjį margąjį genį (118), kėkštą (117), naminių žvirblį (114). Ap-

Paukščius stebi ir dideli, ir maži, 2024-12-29
© Remigijus Bakanavičius

TOP 10. Daugiausia paukščių rūšių užregistravę dalyviai

Vieta	Paukščių stebėtojas	Stebėjo rūšių
1	Augustas Raudonius	121
2	Vytautas Eigirdas	120
3	Remigijus Pupelis	99
4	Gediminas Eigirdas	98
5	Mindaugas Šeškus	90
6	Ignas Šeškus	89
7	Irina Baltrūnienė	88
8	Aurimas Aleliūnas	87
8	Lukas Dvylys	87
9	Irmantas Šalaševičius	83
9	Saulius Karalius	83
10	Valentinas Lapeška	82
10	Liliana Izotova	82

Juodakaklis kragas (Podiceps nigricollis). Prie Melnragės molo, Klaipėda, 2024-12-28 © Mindaugas Ilčiukas

tikta ir nemažai retų ar žiemos metu neįprastų paukščių rūšių. Matytas kilnūs erelis, žalioji meleta, kukutis (pirmas žiemojimo atvejis Lietuvoje), uolinis kalviukas, didysis apuokas, mandarininė antis, dirvinis viversys, kalninė kielė, geltonsnapis čivylis, pilkoji pečialinda, juodagalvė devynbalsė ir kt. Detalesnę informaciją apie retas rūšis rasite šiame žurnalo numeryje Sauliaus Karaliaus

parengtame straipsnyje „Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024–2025 m. žiemą“.

Lietuvos ornitologų draugija dėkoja visiems dalyviams, taip pat nuoširdžiai dėkojame už maratono rezultatų duomenų bazės paruošimą ir rezultatų apibendrinimą savanorei Samantai Glemžienei. Išsamius rezultatus rasite www.birdlife.lt interneto svetainėje.

SIEKIANT SUGRAŽINTI NYKSTANČIUS PAUKŠČIUS Į APLEISTAS PIEVAS – PROJEKTO „LIFE FARMS FOR BIRDS“ PASTANGOS

Liutauras RAUDONIKIS, Šarūnė NOREIKAITĖ

„LIFE Farms for Birds“ („Šlapių pievų ir žemapelkių pritaikymas tvariam ūkininkavimui, siekiant užtikrinti ilgalaikę grietlės ir nykstančių tilvikių apsaugą“) – tai Europos Sąjungos LIFE programos finansuojamas projektas. Inicijatyvą vykdo Lietuvos ornitologų draugija (LOD) kartu su Aukštaitijos nacionalinio ir Labanoro regioninio parkų direkcija (ANPD) bei Lietuvos aplinkosauginių ūkių asociacija (LAŪA). Pagrindinis projekto tikslas – skatinti tvarų ūkininkavimą, įdiegiant mobilaus nuganyto iniciatyvą, kuri pagerintų retų paukščių buveinių būklę šešiose saugomose teritorijose. Veiklos laikotarpis – 2022 m. rugsėjo 1 d. – 2027 m. gruodžio 31 d. Planuojami projekto darbai ir tiksliniai projekto nykstančių pievų paukščių būklė išsamiai pristatyti žurnalo „Paukščiai“ 2023 m. nr. 1.

Vykdamas „LIFE Farms for Birds“ projektą jau pasiekti reikšmingi rezultatai – įgyvendinta dauguma investicijų į įrengiamų ganymo plotų infrastruktūrą: mobiliam ganymui LAŪA stacionaria tvora aptvėrė 8 plotus (iš viso 260 ha): 6 Ignalinos r. ir 2 Šilutės r., Tulkia ragės polderyje, o ANPD ilgalaikiam ūkininkavimui įrengė aptvarus Pagilutės šlapynių komplekse (33,7 ha). Kaip rašėme ankstesniame žurnalo numeryje, ganyti įrengiamuose plotuose LOD atliko būtinus gamtotvarkos darbus – iškirto ir išvežė buvusią sumedėjusią augaliją, nušienavo seniai nepjautą žolę. Mobiliam ganymui LAŪA įsigijo 80 ‘Angus’ veislės mėsinčių telyčaičių bandą, kurią jie įsipareigojo prižiūrėti visus projekto metus, o ganymo sezono metu atvežti į įrengtas ganyklas. Todėl 2024 m. pavasarį galvijai, suskirstyti po 20, jau buvo išleisti ganytis visuose įrengtuose aptvaruose – įvyko pirmasis ekstensyvaus ganymo, apėmusio apie 260 ha teritoriją, sezonas.

Mėsiniai galvijai ganėsi penkiose paukščių apsaugai svarbiose teritorijose (PAST): vakarinėje Aukštaitijos nacionalinio parko dalyje (Ginučių, Biržijos ir Žemaitiškės pievose), Bobėnų kaimo pievose (Svylos upės slėnio PAST) ir Tulkia ragės polderyje (Nemuno del-

tos PAST). Atėjus rudeniiui, mobilios bandos galvijai vėl buvo perkelti į LAŪA paruoštas žiemojimo vietas.

Praėjusių metų pabaigoje ANPD su Ignalinos r. ūkininku pasirašė sutartį dėl demonstracinio ūkio įkūrimo. Jam panaudai perduotos papildomai įsigytos 25 telyčaitės ir šiam ūkiui įrengti ganymo plotai.

2024 m. galvijai ganėsi šiose pievose:

- Bobėnų pieva, Ignalinos r. – 58,7 ha (2 ganymo plotai)
- Ginučių pieva, Ignalinos r. – 18,2 ha (1 ganymo plotas)
- Žemaitiškės pieva, Ignalinos r. – 18 ha (1 ganymo plotas)
- Biržijos pieva, Ignalinos r. – 33 ha (2 ganymo plotai)
- Tulkia ragės polderis, Šilutės r. – 140 ha (2 ganymo plotai)
- Pagilutės šlapynių kompleksas – 33,7 ha (1 ganymo plotas)

Kiekvienoje galvijų bandoje šiemet sulaukta pagausėjimo – bendras jauniklių prieauglis siekė 61. Ver-

šeliai ganėsi kartu su bandos nariais pievose, prisidėdami prie svarbių buveinių, reikalingų retoms pievų paukščių rūšims, atkūrimo ir tolesnio palaikymo. Kiekvienas ganymo plotas buvo naudojamas pusę sezono, reguliariai perkeliant bandas į kitas teritorijas. Šiuo metu galvijai ilsisi žiemos stovyklose, laukdami naujo ganymo sezono pradžios. Ypač pastebimi buveinių pokyčiai tuose plotuose, kuriuose anksčiau dominavo aukšta augmenija, nendrėmis ir krūmais apaugusios pievos. Šiose teritorijose atsikūrė ganomų pievų mikroreljefas ir žolinė struktūra, kuri yra palanki retų pievų paukščiams perėti. Tikimasi, kad 2025 m. perėjimo sezonu projekto tikslinių paukščių – griežlių ir nykstančių tilvikų, skaičius šiose teritorijose pastebimai išaugs. Tai vienas svarbiausių šio projekto tikslų.

Tikslinių paukščių rūšių monitoringo rezultatai

LOD ekspertai 2023–2024 m. vykdė tikslinių paukščių rūšių monitoringą projekto teritorijose. Apskaitų metu skaičiuojamos perinčios griežlės, nykstantys tilvinkiniai paukščiai ir kitos atvirų buveinių rūšys – pievų ir šlapynių paukščiai. Monitoringas vykdytas PAST dalyse, kuriose planuojami ar jau įgyvendinami gamtotvarkos darbai: Aukštaitijos nacionalinio parko vakarinės dalies pievose, Nemuno deltos Tulkiaragės polderyje, Kretuono ežero pievose, Svylos upės slėnyje, Sartų regioninio parko Minkūnų pelkėje ir Amalvo polderyje.

Vakarinėje Aukštaitijos nacionalinio parko dalyje esančiose Kūrinių pievose, Pagilutės šlapynių komplekse, Ginučių pievoje 2024 m. aptikta griežlių – girdėta iki 9 patinų, dvigubai daugiau nei ankstesniais metais. Pagilutės šlapynėje stebėti ryškūs pokyčiai: po buveinių atkūrimo darbų perėjimo laikotarpiu čia taip pat aptikta griežlių, raudonkojų tulikų pora, 4–5 perkūno oželių poros ir 4 pempių poros. Iki projekto pradžios teritorija buvo apaugusi nendrėmis ir krūmais, tad paukščiams tinkamų buveinių nebuvo. Pašalinus sumedėjusią augaliją, teritorijoje ganyti buvo išleista 20 galvijų. Kūrinių pievose raudonkojų tulikų kol kas neaptikta, tačiau tęsiant pievų atkūrimo darbus laukiama šios rūšies įsikūrimo. Būtina paminėti, kad Biržijos pievose 2024 m., be čia sugrįžusių griežlių, jau stebėta stulgio tuoktuvinė elgsena – ši rūšis čia nebuvo aptinkama jau daugiau nei 20 metų.

Kretuono ežero pievose ir Didžiojoje saloje iki projekto veiklų pradžios perinčių griežlių nebuvo aptin-

Nuganytos Svylos pievos 2024 m. rudenį

© Šarūnė Noreikaitė

kamos. Tačiau 2023–2024 m. jau registruoti 3–4 griežiantys patinėliai. Stebėta ir daugiau atvirų buveinių paukščių rūšių, tarp jų: 12–15 raudonkojų tulikų porų, 10 paprastųjų gričiukų porų, 22 paprastųjų pempių poros, taip pat retesnės rūšys, tokios kaip stulgys. Tiesa, dauguma jų perėjo ežero Didžiojoje saloje, tačiau nykstantys tilvinkiai maitintis skrisdavo į paežerės pievas, kuriose numatytas galvijų ganymas. Tikimasi, kad sutvarkius Žemaitiškes pievų hidrologinį režimą ir vykdant ganymo darbus šiose pievose tilvinkiai ir griežlės čia įsikurs ilgesniam laikui.

Svylos upės slėnyje Ignalinos r. šienavimo ir ganymo darbai taip pat jau duoda rezultatų. Nors pavasarinis potvynis, ilgai išlaikęs aukštą vandens lygį, turėjo neigiamą poveikį pievų paukščių perėjimo sąlygoms, čia registruota iki 8 griežlių patinų, 2 stulgiai ir 1 paprastas gričiukas. Be to, aptikta ir kitų nykstančių pievų paukščių rūšių: geltongalvių kelių, pempių, perkūno oželių ir gulbių giesmininkių. Kadangi gyvulių ganymas čia numatytas ir kitais metais, tikimės, jog itin pagerės atvirų pievų buveinių būklė ir čia rasime jau gausiau perinčias nykstančias paukščių rūšis.

Tulkiaragės polderis, priklausantis Nemuno deltos PAST, apima stipriai ir nuolat (net vasaros sezono metu) užliejamas pievas šalia Krokų Lankos ežero. Čia 2023–2024 m. užfiksuota iki 6 griežlių patinų, taip pat stebėtos 4 pempių poros, 2 perkūno oželių poros ir rečiausia Europos giesmininkė – meldinė nendriukė. Nors pavasarinis potvynis metu aukštas vandens lygis buvo netinkamas daugumai tilvinkinių paukščių, tikimasi, kad atlikti nendrių ir krūmų šalinimo darbai bei pradėtas ganymas pagerins sąlygas stulgiams, gričiukams, raudonkojams tulikams ir kitoms nykstančioms pievų paukščių rūšims.

Paprastasis griciukas (*Limosa limosa*) © Renatas Jakaitis

Sartų regioniniame parke esančioje Minkūnų pelkėje 2023–2024 m. stebėti stulgiai, tačiau teritorija gali būti tinkama ir raudonkojui tulikui, gaidukui bei griežlei. Atlikti nendrių ir krūmų šalinimo darbai bei hidrologinio režimo atkūrimas leidžia tikėtis, kad šios rūšys čia įsikurs. Artimiausiais metais čia numatyta pradėti galvijų ganymą, kuris padės atsikurti naujai besiformuojančiai atvirų šlapynių ekosistemai.

Amalvo polderyje, kuris priklauso PAST „Žuvinio, Žaltyčio ir Amalvo pelkės“, 2023 m. aptikta iki 3 griežlių porų, o 2024 m. perėjo raudonkojai tulikai. Teritorija, apaugusi nendrėmis ir krūmais, palaipsniui pertvarkoma į pievų ir šlapynių buveines, kurios galėtų būti tinkamos stulgiui, paprastajam griciukui ir gaidukui. Pavasarinės migracijos metu čia stebimi gausūs gaidukų ir kitų tilvikinių paukščių būriai. Artimiausiais metais čia planuojama pradėti ir galvijų ganymą. Šiuo metu šis klausimas aptarinėjamas su vietos žemių savininkais ir naudotojais.

Nors kai kuriose projekto teritorijose jau pastebimas perinčių paukščių skaičiaus didėjimas, norint suformuoti ar atkurti stabilias geros būklės atvirų pievų bei šlapynių buveines prireiks daugiau laiko. Šiuo metu

matomi pirmieji rezultatai rodo, kad tinkamai prižiūrimose pievose sugrįžta ir vėl kuriasi projekto tikslinės ir kitos nykstančios paukščių rūšys.

Šiuo metu vykdomi darbai projekto „LIFE Farms for Birds“ teritorijose:

- Jau pradėti Žagėdos upės pylimo rekonstravimo darbai, kuriais siekiama reguliuoti hidrologinį režimą Žemaitiškos kaimo pievose, Švenčionėlių r.
- Žemių savininkams padedama deklaruoti jų prižiūrimas pievas išmokoms gauti, suteikiamos konsultacijos, kaip sėkmingai tvarkyti šlapynes ir gauti tiesiogines išmokas už atliktas veiklas.
- Kuriamas internetinis modulis-skaičiuoklė, padėsiantis pradedantiems ūkininkams apskaičiuoti ekonominę naudą, imantis gamybos saugomose teritorijose.
- Vykdomos advokacijos veiklos, siekiant gyvulių ganymą nepalankiose ūkininkavimui teritorijose padaryti tiek ekonomiškai, tiek administraciniu požiūriu patrauklesnį. Tai sudarytų prielaidas daugiau ūkininkų užsiimti būtent šia nykstantiems paukščiams ir kitoms gamtos vertybėms svarbia veikla.
- Rengiamas dvylikos seminarų ciklas, kuriame bus aptariamas buveinių tvarkymas ir agrarinės aplinkosaugos priemonės, siekiant suteikti praktinių žinių institucijoms ir ūkininkams.
- Jau prasidėjo paruošiamieji darbai 2025 m. gamybos sezonui, kuris ne už kalnų. Vykdoma aptvarų ir infrastruktūros patikra ir planuojamas dar dviejų aptvarų įrengimas.

Projekto naujienas galite sekti:

LOD interneto svetainėje (www.birdlife.lt/life-farms-for-birds) ir „Facebook“ paskyroje (www.facebook.com/LifeFarmsforBirds).

Bendrai finansuoja Europos Sąjunga. Šiame straipsnyje išreiškiamas požiūris yra vien tik jo autorių ir nebūtinai atspindi oficialią Europos Sąjungos ar CINEA nuomonę. Nei Europos klimato, infrastruktūros ir aplinkos vykdomoji agentūra (CINEA), nei Europos Sąjunga nėra atsakingos už straipsnyje teikiamos informacijos panaudojimą.

LIFE Farms
for Birds

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

© Darius Musteikis

SAUGOMIEMS PAUKŠČIAMS IŠKELTA 10 DIRBTINIŲ LIZDŲ IR 80 INKILŲ

Darius MUSTEIKIS, Justina KULIEŠĖ, Liutauras RAUDONIKIS

2024 m. Lietuvos ornitologų draugija (toliau – LOD), tęsdama kasmetines saugomų rūšių lizdaviečių apsaugos tradicijas, pritarus Valstybinei miškų urėdijai, iškėlė 10 dirbtinių lizdų plėšriesiems miško paukščiams ir abiejų rūšių gandrams. Taip pat iškelta net 80 inkilų paprastiesiems pelėsakiams, pelėdoms ir didiesiems danciasnapiams.

2 lizdai juodiesiems gandrams, 1 lizdas baltajam gandrui

Intensyvūs miškų kirtimai ir natūralių lizdaviečių trūkumas skaudžiai atsiliepia nykstančioms ir retoms paukščių rūšims. Juodieji gandrai (*Ciconia nigra*) yra senų miškų gyventojai, krauna lizdus miško gilumoje ir ypač jautrūs žmonių trikdymui. Rūšies paplitimą ir būklę lemia du pagrindiniai veiksniai – maitinimuisi tinkamų seklių vandenų ir perėjimui būtinų nuošaliuose miško vietose esančių stambių medžių, tinkamų lizdui krauti, stoka. Mokslininkai mano, kad būtent tai nulemia blogą rūšies būklę ir stebimą jos nykimą. Tad LOD šiais metais Kaišiadorių ir Ukmergės rajonuose ažuoluose įrengė 2 dirbtinius lizdus šiems nykstantiems sparnuočiams. Abiem atvejais buvo renovuoti seni, avarinės būklės lizdai, siekiant išvengti jų iškritimo perėjimo metu grėsmės.

Dėl prastos medžio būklės išvirtus natūraliam lizdui vienas dirbtinis lizdas iškeltas baltajam gandrui Vilkaviškio r., Dumčių kaime. Čia, šalia senos sodybos, naujas dirbtinis lizdas iškeltas sename uosyje. Šie darbai buvo atlikti sodybos savininkei oficialiai kreipusis į LOD su prašymu atstatyti prarastą lizdą.

2 lizdai ereliams žuvininkams, 5 lizdai mažiesiems ereliams rėksniams

Perinčių erelių žuvininkų (*Pandion haliaetus*) Lietuvoje suskaičiuojama vos 40–50 porų. Didžiausia jų populiacija įsikūrusi rytinėje Lietuvos dalyje. Nors pasukiniaisiais metais aptikta perint ir kitose šalies vietose, rūšies būklė vertinama kaip bloga dėl nedidelės populiacijos gausos ir ankstesnių perėjimo vietų praradimo pietinėje šalies dalyje. Tad LOD šiais metais taip pat iškėlė 2 dirbtinius lizdus ereliui žuvininkui Panevėžio ir Vilniaus rajonuose.

Dirbtiniai lizdai iškelti šalia esamų natūralių lizdų, kurie buvo nudžiūvusiose pušyse ir ant labai plonų pušies viršūnių – tai kėlė grėsmę masyviems lizdams išlikti. Šiais metais Vilniaus r. ereliai žuvininkai perėjo nudžiūvusiam medyje ir išperėjo bent du jauniklius. Jaunikliai spėjo palikti lizdą prieš pat audrai nuverčiant nudžiūvusią pušį. Ornitologo Roberto Aksino stebėti jaunikliai drauge su tėvais šalia Arvydų žuvininkystės tvenkinio iškeltą dirbtinį lizdą naudojo maistui perduoti, t. y. patelė vis pasitikdavo patiną su maistu dirbtiniame lizde.

Gaminamas lizdas baltiesiems gandrums
© Darius Musteikis

Gaminamas lizdas juodiesiems gandrums
© Darius Musteikis

Panevėžio r. pora vis dėlto vėl bandė sukrauti lizdą toje pačioje plonoje pušyje (kurioje pernykštis lizdas išbyrėjo), tačiau ir vėl nesėkmingai. Šalimais esančio dirbtinio lizdo neužėmė, tad telieka tikėtis, jog 2025 m. šios dvi poros įsirengtuose dirbtiniuose lizduose.

Nors Lietuva sudaro vos 1,5 % ES teritorijos, mūsų šalyje peri maždaug 20 % Europos Bendrijos mažųjų erelių rūšių (*Clanga pomarina*) populiacijos. Šiais metais LOD iškėlė 5 dirbtinius lizdus šiems plėriesiems paukščiams: 4 dirbtinius lizdus Ukmergės r. ir 1 – Kaišiadorių rajone. Visi lizdai iškelti ąžuoluose pakeičiant senus avarinės būklės natūralius lizdus. Vienas lizdas iškeltas šalimais esančiame ąžuole, nes natūralus lizdas buvo jau nudžiūvusioje drebulėje, o aplinkiniai medžiai, drebulės ir kiti lapuočiai išvartyti vėjo. Būtent šiame natūraliame lizde dar šiais metais mažasis erelis rėksnys perėjo ir susilaukė jauniklio. Deja, vėliau atvykus Dariui Musteikiui jauniklis lizde neberastas – galimai sunaikintas plėšrūnų.

40 inkilų didiesiems dančiasnapiams

LKA keliautojų klubo nariai bendradarbiaudami su LOD iškėlė 40 inkilų didžiajam dančiasnapiui

Lizdas mažiesiems ereliams rėksniams
© Darius Musteikis

(*Mergus merganser*). Visi inkilai iškelti prie sraunių upių, tokių kaip Žeimenas, Ūla, Šventoji, Jūra, kuriose aptinkamas šis uoksuose perintis ir neseniai iš saugomų rūšių sąrašo išbrauktas paukštis. Beje, rūšies būklė pagerėjo ir dėl žmonių pagalbos, nes per dešimt metų vien LOD ir jos rėmėjų dėka prie daugelio Lietuvos upių šiems sparnuočiams iškelta daugiau nei keli šimtai inkilų. Tai yra reali ir labai svarbi pagalba rūšiai, nes didysis dančiasnapi dažnai neranda perėti tinkamų vietų pirmiausia dėl natūralių uoksų stokos. O ant že-

Inkilai mažiesiems apuokams, naminėms pelėdoms ir paprastiesiems pelėsakaliams © Darius Musteikis

mės, po įvairia priedanga perintys paukščiai dažnai nukenčia nuo sausumos plėšrūnų.

Dar vienas svarbus momentas, kad dalyje iškeltų inkilų, kuriuose neįsikuria didieji dančiasnapiai, apsigyvena klykuolės arba naminės pelėdos, t. y. rūšys, kurioms taip pat trūksta veisimosi vietų.

15 inkilų naminėms pelėdoms, 5 – mažiesiems apuokams, 20 – pelėsakaliams

LOD, bendradarbiaudama su bendrove „Žilinskis ir Co“, iškelė 40 inkilų šalia rekonstruojamos 80 km ilgio aukštos įtampos elektros perdavimo oro linijos, nusidriekusios nuo Trakų Vokės iki Nemenčinės ir kertančios tiek atvirą kraštovaizdį, tiek didelį miškų masę. Tokių darbų privalomą įgyvendinimą numatė minėtos linijos rekonstrukcijos darbus užsakęs Lietuvos elektros perdavimo tinklo operatorius AB „Litgrid“. Minėtos įmonės sprendimas priimtas tęsiant bendradarbiavimą su LOD po bendrai įgyvendinto ES LIFE programos 2014–2018 m. finansuoto projekto „Paukščių apsaugos priemonių įdiegimas Lietuvos aukštos įtampos elektros energijos perdavimo tinkluose“. Būtent šiame projekte pradėta spręsti paukščių apsaugos problemas aukštos įtampos elektros perdavimo linijų tinkluose. Vienas iš projekto darbų buvo inkilų pelėsakaliams kėlimas rekonstruojant ar naujai statant aukštosios įtampos elektros perdavimo linijas. Džiugu, kad AB „Litgrid“ pritarė LOD iniciatyvai, jog palei rekonstruojamas linijas miškingose teritorijose, kurios nėra tinkamos pelėsakaliams

perėti, gali būti keliami inkilai pelėdoms (naminėms, lututėms) ar mažiesiems apuokams.

Inkilai iškelti artimoje rekonstruojamos aukštos įtampos linijos aplinkoje, kur elektros linijos stulpų aukštis siekia 60–70 m, laidai yra gerokai virš miško. Šie laidai nekelia grėsmės nei pelėsakaliui (*Falco tinnunculus*), nei naminei pelėdai (*Strix aluco*) ar mažajam apuokui (*Asio otus*). Norime atkreipti dėmesį, kad minėto LIFE projekto metu iškeltuose inkiluose įvairiose šalies vietose pelėsakaliai sėkmingai peri iki šiol.

Visi šie darbai buvo atlikti siekiant gerinti saugomų paukščių perėjimo sąlygas. Jie negalėjo įvykti be 1,2 % GPM, LKA keliautojų klubo ir „Litgrid“ iniciatyvos, kuri numato privalomą tokių darbų finansavimą vykdant elektros perdavimo linijų rekonstrukcijos darbus. Dirbtinius lizdus ir inkilus kėlė ornitologas aukštalipys Darius Musteikis, arboristas Tautvydas Kuodys, Vytautas Stonkus, Donatas Ruzgas ir pagalbininkas Skaidrius Juška.

Dirbtinius lizdus ir inkilus gamino MB „LDD grupė“ (<http://www.dariaus-inkilai.lt>).

Lietuvos ornitologų draugija dėkoja visiems, prisidėjusiems prie šių lizdų ir inkilų atsiradimo.

2025 m. ir toliau planuojama tęsti pradėtus darbus, prižiūrėti jau įrengtas lizdavietes ir įrengti dar daugiau dirbtinių lizdaviečių ir inkilų. Prisidėti prie šių darbų kviečiame skiriant 1,2 % GPM Lietuvos ornitologų draugijai.

LIETUVOJE APTIKTAS ERELIS ŽUVININKAS IŠ NORVEGIJOS

Ričardas PATAPAVIČIUS

Lietuvoje rudens migracijos laikotarpiu ereliai žuvininkai (Pandion haliaetus) nėra didelė retenybė, nes matomi ir žiemavietes migruojantys individai iš toliau į šiaurę esančių kraštų, kur jie nepalyginamai gausesni nei Lietuvoje. Tai aišku pagal mūsų šalyje aptinkamus tuose kraštuose žieduotus paukščius. Iki šių metų liepos 1 d. Lietuvos paukščių žiedavimo centro (PŽC) duomenų bazėje užfiksuoti 49 užsienyje žieduotų žuvininkų aptikimo Lietuvoje atvejai. Iš jų visų daugiausia, net 35, buvo žieduoti Suomijoje. Toks palyginti nemažas Lietuvoje aptiktų Suomijoje žieduotų žuvininkų skaičius fiksuojamas dėl dviejų priežasčių. Pirma, toje šalyje jų sužieduojama tikrai daug. Pavyzdžiui, per 47 metus (1974–2020 m.) jų sužieduota beveik 55,4 tūkst. (<https://rengastus.helsinki.fi/tuloksia/Rengastus/laji/PANHAL>, 2024-11-26). Antra, dauguma šių paukščių žiemavietes Afrikoje piečiau Sacharos dykumos, o pavasarį atgal į perėjimo vietas migruoja per Lietuvą.

Norvegijoje žiedu BALTA 1-OK paženklintas erelis žuvininkas prie Papio ež., Šalčininkų r., 2024-09-14
© Victoria Cherepkova

Lietuvos PŽC neseniai gavo Victorios Cherepkovs pranešimą apie 2024 m. rugsėjo 14 d. Šalčininkų r. prie Papio ežero nufotografuotą skrendantį erelį žuvininką. Tai 50-as užsienyje žieduoto šios rūšies paukščio aptikimas Lietuvoje. Atsiųstoje nuotraukoje ant dešinės paukščio kojos pastaibio buvo galima nesunkiai identifikuoti spalvinį žiedą BALTA 1-0K. Netrukus išsiaiškinta, kad tai Norvegijoje žieduotas paukštis, o kolegos iš tos šalies PŽC operatyviai atsiuntė informaciją su jo žiedavimo duomenimis. Šis paukštis, dar neskraidantis jauniklis, žieduotas 2022 m. liepos 18 d. Hedmarko apskrityje. Atstumas nuo žiedavimo iki aptikimo vietos 1063 km, kryptis nuo žiedavimo vietos į aptikimo vietą (azimutas) 133°, laiko tarpas nuo žiedavimo iki aptikimo 789 d. (2 m. 1 mėn. 27 d.). Tai pirmas žinomas Norvegijoje žieduoto žuvininko aptikimas Lietuvoje. Be to, iš visų Lietuvoje aptiktų užsienyje žieduotų šios rūšies paukščių jo žiedavimo vieta yra toliausiai į vakarus.

Iš kur, iš kažkur į vakarus ar į rytus nuo Baltijos jūros, jis atskrido į Lietuvą? Deja, tikslus atsakymas į šį klausimą neįmanomas. Tai priklauso nuo to, kur tas paukštis praleido 2024 m. vasarą. Jeigu jis po (antrosios savo gyvenime) pavasarinės migracijos 2024 m. buvo sugrįžęs į Norvegiją ar į Švediją, tai į Lietuvą pateko perskridamas Baltijos jūrą. Bet galimas ir kitas scenarijus. Gal 2024 m. pavasarį, grįždamas iš žiemavietės, patraukė ne vakarine, o rytine Baltijos jūros pakrante ir vasarą praleido bet kur į rytus nuo šios jūros. Tai mažai tikėtina, bet tikrai neatmestina. Tokiu atveju šiais metais, migruojant link žiemavietės, perskristi Baltijos jūros jam nereikėjo.

Lietuvoje žinomi ir trijų Švedijoje, t. y. taip pat į vakarus nuo Baltijos jūros, žieduotų erelių žuvininkų aptikimai. Visi šie paukščiai į Lietuvą pateko tikrai perskridami Baltijos jūrą, nes visi aptikti, nors ir ne tais pačiais metais, bet rugsėjo pradžioje (3, 4 ir 5 d.), ir, svarbiausia, pirmaisiais savo gyvenimo metais. Tai gi akivaizdu, kad migruodami link žiemaviečių žuvininkai iš Skandinavijos kartais, bet tikrai nedažnai perskrenda Baltijos jūrą į jos rytinę pakrantę. Švedijoje per tą patį kaip ir Suomijoje 47 metų (1974–2020 m.) laikotarpį jų sužieduota 15,4 tūkst. (<https://www.eur-ring.org/data-and-codes/ringing-totals>, 2024-11-26). Tai taip pat nemažai, bet 3,6 karto mažiau nei Suomijoje, bet Lietuvoje jų aptikta net 11,7 karto mažiau nei Suomijoje žieduotų. Įvertinus šiose dviejose valstybėse sužieduotų erelių žuvininkų nevienodą skai-

Lietuvoje aptiktų užsienyje žieduotų erelių žuvininkų žiedavimo vietos (raudonos žymės). Švedijoje ir Norvegijoje žieduotų individų aptikimo vietos Lietuvoje (žalios žymės) linijomis sujungtos su jų žiedavimo vietomis

čių, jų iš Švedijos Lietuvoje aptikta 3,2 karto mažiau nei iš Suomijos, vadinasi, migruodami jie perskrenda Baltijos jūrą, nors tai nėra jų rudeninės migracijos kryptis, bet kartais dėl neaiškių priežasčių taip tikrai atsitinka.

FIRST RECORD OF OSPREY RINGED IN NORWAY IN LITHUANIA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. A total 49 Ospreys ringed abroad were known as recorded in Lithuania until the 1st of July, 2024. The most of them ($n = 46$) have been ringed in the countries on the eastern shore of the Baltic sea (Finland, Estonia, Latvia, Poland) and only 3 birds have been ringed on the western shore the Baltic sea (Sweden). The other one bird ringed on the western shore of the Baltic sea was ringed in Norway as nestling on 18th of July, 2022, and was observed in Lithuania on the 14th of September, 2024.

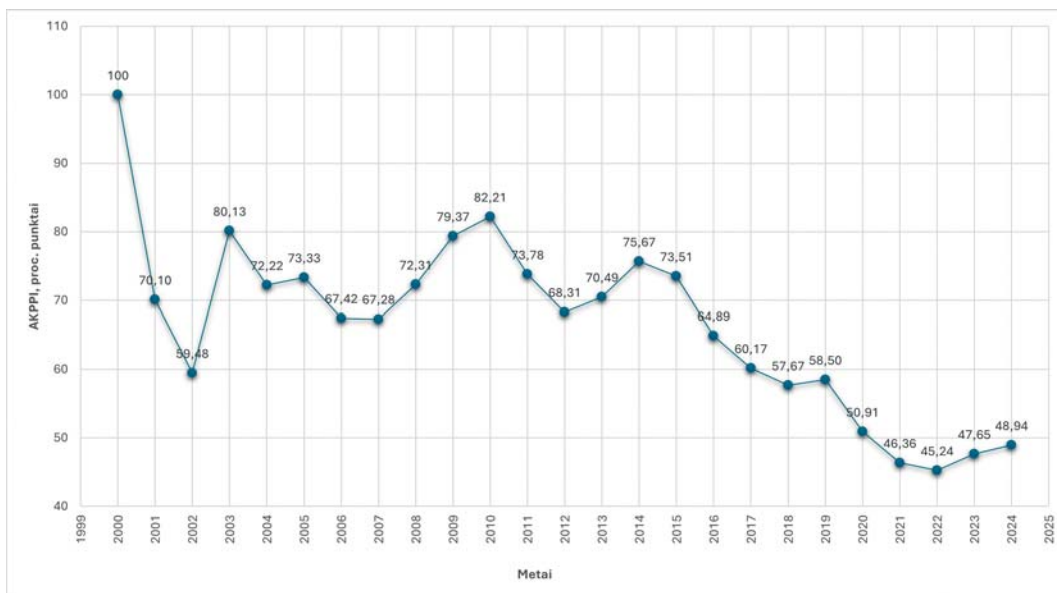
ĮPRASTŲ AGRARINIO KRAŠTOVAIZDŽIO PAUKŠČIŲ POPULIACIJŲ KAITA: JAU ŽINOMI 2024 M. TYRIMO REZULTATAI

Gintaras RIAUBA,
Liutauras RAUDONIKIS

© Robertas Patronaitis

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) nuo 1994 m. vykdo įprastų kaimo kraštovaizdžio paukščių populiacijų gausos stebėseną. Šis darbas susideda iš paukščių apskaitų, kurias įvairiose Lietuvos vietose vykdo savanoriai stebėtojai. Duomenų skaitmeninimą (įvedimo į specialią duomenų bazę), jų kokybės tikrinimą bei įvertinimą (validavimą) ir populiacijų gausos indeksų apskaičiavimą atlieka profesionalūs ornitologai. Apskaitų duomenys naudojami kasmečiams Agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indeksams (toliau – AKPPI) apskaičiuoti. Šie duomenys pirmiausia pateikiami Europos mastu įprastų paukščių gausos stebėsenos programas koordinuojančiai Europos paukščių apskaitų tarybai (European Bird Census Council, EBCC), kuri savo ruožtu atlieka visos Europos paukščių populiacijų gausos pokyčių vertinimą. Lietuvoje AKPPI naudojamas kaip universalus visos biologinės įvairovės būklės vertinimo žemės ūkio kraštovaizdyje rodiklis, kuris teikiamas Europos statistikos tarnybai EUROSTAT ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai EBPO. Žemės ūkio kraštovaizdžio paukščių populiacijų gausos rodiklis Lietuvoje yra sudėtinė Bendrosios žemės ūkio politikos lėšomis įgyvendinamų programų stebėsenos ir vertinimo sistemų dalis, todėl AKPPI tyrimus Lietuvoje užsako ir finansuoja LR žemės ūkio ministerija. Kitų šalių ar tarptautinės gamtosauuginės organizacijos, tarp kurių daugiausia BirdLife International partneriai, šiuos rodiklius naudoja vertindamos Bendros žemės ūkio politikos poveikį biologiškai įvairovei Europos ar atskirų šalių mastu. Lietuvoje tai daro tiek LOD, tiek kitos mūsų šalies gamtinės organizacijos, kurioms tai rimtas pagrindas reikalauti palankesnės nacionalinės žemės ūkio politikos. Svarbu paminėti, kad šiuo metu tai vienintelis oficialus rodiklis, rodantis biologinės įvairovės būklę mūsų šalies agrariniame kraštovaizdyje, todėl šis darbas neparastai svarbus siekiant tvaresnio ir palankesnio aplinkai ūkininkavimo. Europos Komisija taip pat stebi šiuos nacionalinius rodiklius ir atitinkamai reaguoja skirdama finansinę paramą žemės ūkio sektoriui. Taigi, kartu su LOD savanoriais mes tiesiogiai dalyvaujame formuojant Lietuvos žemės ūkio politiką. Ir mūsų balsas, pagrįstas ilgamečiais konkrečiais tyrimais, nelieka negirdimas.

1 pav. Lietuvos agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indikatoriaus reikšmių dinamika 2000–2024 m. laikotarpiu

LOD TYRIMŲ REZULTATAI

Lietuvos agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos pastaraisiais dešimtmečiais patiria didelius pokyčius, kurių tendencijos kelia susirūpinimą tiek mokslininkams, tiek aplinkosaugos specialistams. Šiame straipsnyje pristatomi 2000–2024 m. AKPPI tyrimo rezultatai, atskleidžiantys ilgalaikius įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų pokyčius Lietuvoje.

Pagrindinis šio tyrimo tikslas – užtikrinti įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių rūšių populiacijų stebėsenos tęstinumą ir nustatyti jų gausos pokyčius. Tyrimo metu atliekamas 14-os įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių rūšių, dar vadinamų indikatorinėmis, populiacijų vertinimas. Indikatorinių rūšių parinkimas derinamas su visos Europos mastu tokias apskaitas organizuojančiomis ir prižiūrinčiomis institucijomis. Tai būtina norint turėti ir atitinkamai vertinti apibendrintus duomenis Europos mastu. Čia būtina paminėti, kad atskirų šalių indikatorinių rūšių sąrašas kažkiek skiriasi, priklausomai nuo tam tikrų rūšių paplitimo ypatumų. Lietuvoje AKPPI tyrimo tikslinės rūšys yra šios: baltasis gandras (*Ciconia ciconia*), griezlė (*Crex crex*), paprastoji pėmpė (*Vanellus vanellus*), dirvinis vieversys (*Alauda arvensis*), šelmeninė kregždė (*Hirundo rustica*), pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*), geltonoji kielė (*Motacilla flava*), paprastoji kiauliukė (*Saxicola rubetra*), rudoji devynbalsė (*Sylvia communis*), paprastoji medšar-

Griezlė (*Crex crex*).

Šilutės r., 2016-06-13 © Dalia Račkauskaitė

kė (*Lanius collurio*), paprastasis varnėnas (*Sturnus vulgaris*), karklažvirblis (*Passer montanus*), dagilis (*Carduelis carduelis*) ir geltonoji starta (*Emberiza citrinella*). 2024 m. paukščių apskaitos buvo atliekamos 97 skirtingose teritorijose visoje Lietuvoje (2 pav.), užtikrinant šios ilgalaikės stebėsenos programos duomenų reprezentatyvumą ir stebėsenos nuoseklumą.

Vertinant 2000–2024 m. tyrimų laikotarpio tikslinių paukščių rūšių duomenis nustatyta, kad bendras AKPPI rodiklis 2024 m. sumažėjo 51 % punktu

Šelmeninė kregždė (*Hirundo rustica*).

Molėtai, 2022-07-05 © Vaida Poznekaitė

ir siekė 48,9 %. Taigi galima teigti, kad vidutinis paukščių populiacijų gausos mažėjimo greitis siekė 2,04 % per metus. Didžiausias įprastų paukščių populiacijų nuosmukis fiksuotas 2022 m., kai AKPPI reikšmė buvo pasiekusi 45,2 % ribą. Per pastaruosius dvejus metus stebimas nedidelis AKPPI rodiklio augimas: palyginti su 2022 m., 2024 m. AKPPI rodiklio reikšmė padidėjo 3,7 % punktais (1 pav.). Tai mes hipotetiškai siejame su mažesniu pesticidų naudojimu ir sumažėjusiomis melioracinių sistemų atkūrimo apimtimis paskutiniaisiais metais.

Vertinant bendrą AKPPI vertės pokytį per visą tyrimų laikotarpį tenka konstatuoti, kad agrarinio kraštovaizdžio paukščių, o kartu ir visos biologinės įvairovės būklė ir toliau blogėja. Pagrindiniai paukščių populiacijų nykimą lemiantys veiksniai tiek Lietuvoje, tiek Europoje siejami su intensyvėjančiu žemės ūkiu. Vertinama, kad Lietuvoje didžiausią neigiamą poveikį įprastų kaimo paukščių populiacijų gausai gali turėti pievų ploto mažėjimas (jų vertimas ariamąja žeme vertinamas kaip tiesioginis paukščiams svarbių buveinių naikinimas), ankstyvas šienavimas ir intensyvi pasėlių priežiūra (tiesioginė grėsmė kai kurių paukščių lizdams ir jaunikliams), intensyvus pesticidų naudojimas (vabzdžių ir kitų bestuburių naikinimas, dėl ko skursta paukščių mitybinė bazė), paukščiams svarbių kraštovaizdžio elementų naikinimas ir žemių sausinimas (naikinamos ar skurdinamos paukščių buveinės). Vertinama, kad pastaruoju metu paukščių gausos po-

kyčius gali lemti ir su klimato kaita siejami veiksniai, tokie kaip kintantis drėgmės ir temperatūros režimas, pasikartojančios sausras ar potvyniai. Vakarų Europos šalyse tokie procesai siejami ir su dirvožemio nualinimu – tai lemia intensyvus ir nepertraukiamas ariamų plotų naudojimas daugelį metų, nedarant jokių pertraukų ir nekeičiant ūkininkavimo pobūdžio. Tai taip pat lemia paukščių mitybinės bazės blogėjimą.

Tyrimo metu surinkti duomenys leidžia vertinti ir atskirų paukščių rūšių gausos kitimo tendencijas. Apačioje pateikiame visų tikslinių rūšių populiacijų gausos pokyčių vertinimą 2000–2024 m. laikotarpiu.

Baltasis gandras (*Ciconia ciconia*). Populiacija vertinama kaip stabili, nors trumpuoju laikotarpiu (2014–2024 m.) stebimas vidutinis mažėjimas, 2,9 % per metus. Pagrindinės nykimo priežastys: pievų pavertimas ariamomis žemėmis, buveinių praradimas dėl melioracijos, sumažėjęs atvirų šlapių teritorijų plotas.

Griezlė (*Crex crex*). Populiacija mažėjo sparčiai – 6,6 % per metus, 2024 m. siekė tik 14,4 %, palyginti su 2000 metais. Pagrindinės nykimo priežastys: pievų naikinimas, nepalankios šienavimo technologijos, pievų sausinimas, bendras žemės ūkio intensyvėjimas ir chemizacija.

Paprastoji pėmpė (*Vanellus vanellus*). Populiacija mažėjo nežymiai, tačiau nuo 2014 m. nykimas tapo statistiškai reikšmingas ir siekė 4,4 % per metus. Pagrindinės nykimo priežastys: žemės ūkio intensyvinimas, ariamų dirvų ir pievų sausinimas, jų persėjimas paukščių perėjimo metu, lizdų su dėtimis ir jauniklių žuvimas pavasariinių žemės darbų metu.

Dirvinis viversys (*Alauda arvensis*). Populiacija mažėjo vidutiniu greičiu, iki 51,4 %, vidutiniškai 2,1 % per metus, tačiau pastaraisiais metais stabilizavosi. Pagrindinės nykimo priežastys: maisto trūkumas ariamose žemėse, insekticidų ir herbicidų tiesioginis ir netiesioginis poveikis, trąšų netiesioginis poveikis, kai labai sutankėję javų pasėliai paukščiams apskritai nebetinka gyvenimui.

Šelmeninė kregždė (*Hirundo rustica*). Populiacija mažėjo vidutiniu tempu (apie 2,7 % per metus), tačiau pastarąjį dešimtmetį gausumo mažėjimas tapo spartesnis (4,1 % per metus). Pagrindinės nykimo priežastys: užsandarinami pastatai, mažėjančios vabzdžių populiacijos dėl intensyvaus pesticidų naudojimo ir gyvulininkystės ūkių skaičiaus mažėjimo.

Pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*). Populiacija mažėjo vidutiniu tempu, vidutiniškai 2,1 %

per metus, pastarąjį dešimtmetį nykimas tapo dar greitesnis – 8,3 % per metus. Pagrindinės nykimo priežastys: pievų suarimas, drėgnų buveinių mažėjimas, gyvulininkystės ūkių skaičiaus mažėjimas.

Geltonoji kielė (*Motacilla flava*). Vertinant visą tyrimų laikotarpį populiacija rodo nežymią gausėjimo tendenciją, tačiau šis pokytis nėra statistiškai reikšmingas. Populiacijos gausos indeksas nuo 2000 m. sumažėjo 6,2 %. Rūšis gausesnė ten, kur yra natūresnių pievų (įvairiarūšių, mozaikiškesnių), jose ganomų gyvulių.

Paprastoji kiauliukė (*Saxicola rubetra*). Populiacija mažėjo vidutiniu tempu, vidutiniškai 3,5 % per metus). Pagrindinės nykimo priežastys: žemės ūkio intensyvinimas, pievų suarimas, tinkamų buveinių nykimas.

Rudoji devynbalsė (*Curruca communis*). Per visą tyrimų laikotarpį gausa nežymiai svyravo, tačiau populiacija išliko stabili ar net nežymiai gausėjo. Nuo 2014 m. stebėtas gausumo mažėjimas, vidutiniškai 2,6 % per metus. Pagrindinės nykimo priežastys: krūmynų naikinimas, plėšrūnų, ypač naminių kačių poveikis, vabzdžių populiacijų mažėjimas.

Paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*). Populiacija mažėjo vidutiniškai 3,2 % per metus), o pastarąjį dešimtmetį nykimas paspartėjo iki 8,1 % per metus. Pagrindinės nykimo priežastys: krūmų ir kitų kraštovaizdžio elementų naikinimas, vabzdžių populiacijų mažėjimas, mažėjantis kraštovaizdžio mozaikiškumas.

Paprastasis varnėnas (*Sturnus vulgaris*). Populiacija statistiškai reikšmingai mažėja vidutiniškai 5 % per metus. Pagrindinės nykimo priežastys: bendro pievų ploto mažėjimas, lauke laikomų gyvulių skaičiaus sumažėjimas. Vietomis gausos sumažėjimą galima lemti bestuburių nykimas ir iškeliamų inkilų skaičiaus mažėjimas.

Karklažvirblis (*Passer montanus*). Populiacija laikoma stabilia, nors fiksuojamas nežymus gausos mažėjimas, vidutiniškai siekiantis 1,6 % per metus. Pagrindinės nykimą galinčios spartinti priežastys siejamos su intensyvejančiu žemės ūkiu, ypač pesticidų naudojimu ir galimu maisto trūkumu dėl laukinių augalų (piktžolių, tokių kaip takažolės, kiaulpienės, trikertės žvaginės ir kt.) nykimo.

Dagilis (*Carduelis carduelis*). Viena sparčiausiai nykstančių rūšių, nes per tyrimų laikotarpį populiacija sumažėjo daugiau nei 60 %. Tai sparčiausiai iš visų 14 rūšių nykstanti paukščių rūšis. Pagrindinės nykimo priežastys: vabzdžių ir laukinių augalų (kai

Paprastoji pempė (Vanellus vanellus).

Paluknio pievos, Trakų r., 2023-03-18 © Rokas Mizeikis

kurių piktžolėmis laikomų augalų sėklos – svarbus dagilių maisto šaltinis tiek veisimosi metu, tiek žiemą) sumažėjimas dėl pesticidų naudojimo.

Geltonoji starta (*Emberiza citrinella*). Populiacija gana stabili, pastarąjį dešimtmetį stebėtas net nedidelis gausos padidėjimas. Manoma, kad populiacijos gyvybingumui palankios šiltos žiemos, sutrumpėję laikotarpiai, kai žemės paviršių dengia ištisinė gilaus sniego danga.

Jei pažįstate įprastus mūsų krašto paukščius, gebate atskirti jų rūšis ne tik pagal išvaizdą, bet ir iš jų giesmių, nebijote prisiimti atsakomybės dėl paukščių apskaitų atlikimo jums paskirtose vietose, kviečiame tapti įprastų paukščių apskaitų vykdytoju!

Taškinių paukščių apskaitų vykdymas turi tam tikrų iššūkių, nes reikia laikytis gana griežtų metodinių reikalavimų. Svarbiausi iš jų yra tokie:

- Paukščių apskaitos atliekamos viename apskaitos maršrute, kuriame bemaž tolygiai išdėstoma 20 apskaitos taškų.

- Paukščiai registruojami tik konkrečiuose taškuose, lygiai 5 minutes. Suregistravus paukščius viename taške, judama į kitą, kuriame vėl 5 minutes bus registruojami jame esantys paukščiai.

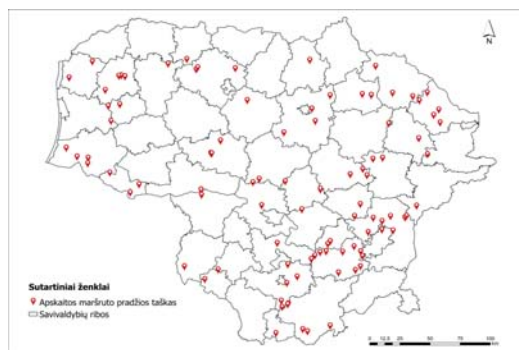
- Apskaitos atliekamos anksti ryte, tekant saulei, bet ne ilgiau kaip 4 valandas po saulės patekėjimo (tai didžiausio paukščių aktyvumo metas ir 20 apskaitos taškų parinkta tam, kad apskaita neužtruktų per ilgai).

Dagilis (*Carduelis carduelis*).
Šventoji, 2024-06-11 © Vida Laužemienė

Karklažvirblis (*Passer montanus*).
Vyžuonos, Utenos r. © Jonas Janušauskas

2 pav. AKPPI duomenims rinkti naudojamų taškinų paukščių apskaitų maršrutų pasiskirstymas Lietuvoje 2024 m.

• Per sezoną viename maršrute atliekamos dvi apskaitos: pasirinktą dieną balandžio 20 d. – gegužės 15 d. (pirmoji apskaita) ir gegužės 16 d. – birželio 15 d. (antroji apskaita).

• Pradėjus vykdyti apskaitas tuose pačiuose maršrutuose jas reikia tęsti kasmet.

Jei šie reikalavimai atrodo įgyvendinami ir esate pasiryžę prisijungti prie paukščių apskaitų vykdytojų komandos, kurios darbas nepaprastai svarbus ir prasmingas saugant biologinę įvairovę agrariniame kraštovaizdyje, informuokite mus el. paštu gintaras.riau-

ba@birdlife.lt. Į jūsų laiškus atsakysime pateikdami detalią taškinų apskaitų vykdymo metodiką ir pradėsime derinti jums tinkamą apskaitų vykdymo vietą.

Pabaigoje norime padėkoti aktyviausiems įprastų paukščių apskaitų vykdytojams, be kurių indėlio ir pagalbos nebūtume turėję galimybės surinkti ilgamečių duomenų apie paukščių gausos pokyčius. Šiuo metu savo stebėjimus tęsia: Vidmantas Adomonis, Robertas Akstinas, Ginta Ambražaitė, Jonas Arbačiauskas, Andrė Bakanavičienė, Remigijus Bakanavičius, Dainius Baronas, Modestas Bružas, Liudas Būčys, Arūnas Čerkauskas, Eugenijus Drobėlis, Daina Gailiūšaitė, Lina Galatiltė, Lilija Ivanovienė, Kęstutis Jarmalavičius, Austėja Jasinskytė, Marius Karlonas, Petras Kurlavičius, Gvidas Laukaitis, Tedas Laurinaitis, Renata Mackevičienė, Marijonas Mackevičius, Simonas Minkevičius, Vaiva Narušienė, Daiva Norkūnienė, Nerijus Padleckis, Egle Pakštytė, Gediminas Petkus, Žydrūnas Preikša, Jurgita Pribušauskienė, Gintaras Riauba, Grita Skujienė, Asta Stapulionytė, Birutė Stukė, Jolanta Šabūnaitė, Irmantas Šalaševičius, Mindaugas Šeškus, Jonas Šiurys, Povilė Šlepetytė, Laimonas Šniaukšta, Talvydas Špiliauskas, Irminda Vaičiūnaitė, Kamilė Vasarevičiūtė. Visiems jiems labai ačiū tiek gamtosauginių organizacijų, tiek paukščių vardu!

Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024–2025 m. žiemą

Parengė Saulius KARALIUS

Ši 2024–2025 m. žiemą pastebėtų paukščių suvestinė parengta pagal Lietuvos ornitofaunistinės komisijos (LOFK) sudarytą paukščių sąrašą. Pateikiama tik konkreti informacija – paukščio rūšis (porūšis), stebėjimo data ir vieta, stebėtų paukščių skaičius, kai kuriais atvejais – ir jų lytis bei amžius.

Kai kurių rūšių paukščių stebėjimams reikia pildyti specialią LOFK anketą. Ją rasite www.birdlife.lt/index.php/lofk/ (lietuvių ir anglų kalbomis).

Informaciją, apie kokias paukščių rūšis ir kokių laikotarpiu LOFK renka stebėjimus, rasite <http://www.birdlife.lt/index.php/lofk/lt-pauksčiai/>.

Jūrinis bėgikas (*Calidris maritima*). Melnragė, Klaipėdas, 2025-01-14 © Irina Baltrūnienė

Kiekvieno stebėjimo pabaigoje skliausteliuose įrašyta stebėtojo (-ų) pavardė (-ės), taip išsaugoma konkretaus atvejo stebėtojo autorystė.

Sutrumpinimai:

[VS] – vėlyvas stebėjimas;

[AS] – ankstyvas stebėjimas;

[15] – kelinta šios rūšies registracija Lietuvoje;

[DB] – didelis būrys.

MAŽOJI GULBĖ (*Cygnus columbianus*)

2024-12-02 apie 20 paukščių laukuose ties Petraičiais, Šakių r. (A. Petraška), 12-04 14-os paukščių būrelis praskrido PV kryptimi Ventės rage (V. Jusys), 12-06 viena praskrido Kopgalyje (S. Karalius), 12-07 šeši paukščiai praskrido PV kryptimi virš Naujininkų Vilniuje (R. Karpavičius), 12-14 Drevernos laukuose du individai, Klaipėdos r. (R. Alšauskas), 12-23 septyni paukščiai Gabšių tvenk., Raseinių r. (R. Pupelis), 12-24 trys gulbės Simno ž. ū. tvenk., Alytaus r. (I. Šalaševičius), 12-26 Gabšių tvenk. 1 paukštis (A. Raudonius), 12-27 pora paukščių kartu su giesmininkėmis laukuose prie Vainatrakio, Kauno r. (K. Bilinskas, A. Aleliūnas), 12-31 viena balose ties Sausgalviais (S. Karalius, A. Aleliūnas), 2025-01-26 trys paukščiai Kalesninkų tvenk., Alytaus r. (L. Dvylys).

JUODOJI GULBĖ (*Cygnus atratus*)

2024-12-13 vienas paukštis Mūšos upėje Saločiuose, Pasvalio r. (A. Naudžius).

TUNDRINĖ ŽĄSIS (*Anser serrirostris*)

2024-12–2025-01 stebėti būriai šios rūšies žąsų įvairiose Lietuvos vietose.

PILKOJI ŽĄSIS (*Anser anser*)

2024-12–2025-01 – šią žiemą pilkosios žąsys buvo gausiai stebimos įvairiose Lietuvos vietose.

BALTAKAKTĖ ŽĄSIS (*Anser albifrons*)

2024-12–2025-01 – šią žiemą pilkosios žąsys buvo gausiai stebimos įvairiose Lietuvos vietose.

BALTASKRUOSTĖ BERNIKLĖ (*Branta leucopsis*)

2025-01-12 devyni individai stebėti Lankupių pievose, Šilutės r. (R. Alšauskas)

KANADINĖ BERNIKLĖ (*Branta canadensis*)

2024-12-23 viena žąsis stebėta baloje kelyje Palanga–Klaipėda netoli Palangos (J. Mulevičius), 12-29 viena Sausgalviuose (E. Užpelkis), 2025-01-17 šeši paukščiai plaukiojo balose prie Sausgalvių (V. Jusys).

MANDARININĖ ANTIS (*Aix galericulata*)

2025-01-06 patinas stebėtas Šventosios upėje Ukmergės mieste tarp pėsčiųjų ir pagrindinio tiltų (A. Bartkevičiūtė).

Mažoji gulbė (*Cygnus columbianus*) (dešinėje). Drevernos apylinkės, Klaipėdos r., 2024-12-14 © Rimvydas Alšauskas

URVINĖ ANTIS (*Tadorna tadorna*)

2024-12-24 dvi antys Simno tvenk., Alytaus r. (I. Šalaševičius).

PILKOJI ANTIS (*Mareca strepera*)

2024-12-01 12 paukščių stebėta Kaune, Nemuno įlankoje ties AB „Vidaus vandens kelių direkcija“ (R. Jusevičienė), mažiausiai 12 paukščių įprastoje žiemojimo vietoje Nemune, aukščiau Trijų mergelių tilto, dar 2 patinėliai žemiau Trijų mergelių tilto (L. Dvylys), 12-06 du paukščiai stebėti Kaune, Lampėdžių karjere (R. Jusevičienė), pora Čivylų tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas), 12-13 trys prie Melnragės molo (I. Baltrušienė), 12-17 Nemune ties geležinkelio tiltu Kaune (K. Bilinskas), 12-21 penki paukščiai stebėti Kaune Nemune netoli geležinkelio tilto (R. Jusevičienė), 12-23 vienas paukštis Kalvarijos valymo įrenginių rezervuare (I. Šalaševičius), 12-26 Vievio ež. 3 individai (R. Pupelis), 12-27 bent 50–60 paukščių tarp Kauno HE ir Jiesios piliakalnio (A. Raudonius), 3 paukščiai Lampėdžių karjere Kaune (R. Jusevičienė), 12-28 dvi Vievio ež. (D. Mižeikis), viena Vievio ež. (M. Miliauskas), 2025-01-04 devyni paukščiai stebėti Kaune, Nemuno įlankoje ties AB „Vidaus vandens kelių direkcija“ (R. Jusevičienė), 01-09 patinas ir patelė Kaune Nemune, Žemuosiuose Šančiuose (A. Žilinskienė), 01-11 keturi paukščiai Vievio ež. (M. Miliauskas), 01-17 penkios matytos Nemune žemiau Ražanausko tilto ir viena ties Kačerginė (S. Medžionis), 01-18 Nemuno atkarpoje nuo Panemunės šilo iki Šančių tilto Kaune suskaičiuotos net 22 (K. Bilinskas, K. Kubilienė).

SMALIAUODEGĖ ANTIS (*Anas acuta*)

2024-12-01 patinėlis Nemune aukščiau Trijų mergelių tilto Kaune (L. Dvylys), 12-06 patelė Čivylų tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas), 12-13 viena patelė ant Šešupės kranto Marijampolėje (A. Žilinskienė), 12-21 porėlė stebėta Kaune Nemune maždaug pusiaukelėje tarp Panemunės ir geležinkelio tiltų (R. Jusevičienė), 12-25 patinas užlietose Sausgalvių pievose (A. Raudonius), 12-26 patinas Kaune žemiau HE užtvankos ornitologiniame draustinyje (M. Šeškus), 12-27 trys patelės ties Kauno HE, 1 patinas netoli Trijų mergelių tilto ir 1 patelė po Panemunės tiltu (A. Raudonius), 12-30 dvi stebėtos Sausgalvių pievose, Šilutės r. (M. Miliauskas), 2025-01-04 patinukas Marijampolėje Šešupėje žemiau Vilkaviškio tilto (A. Žilinskienė), 01-07 patinukas Karlinių tvenk., Vilkaviškio r. (L. Klevinskas), 01-11 patinas Vievio ež. (M. Miliauskas), 01-18 patelė Lėvens upėje Pasvalyje (A. Čerkauskas), 3 paukščiai Kaune Nemune atkarpoje Panemunės tiltas–Čiurlonio tiltas (L. Dvylys, G. Vyšniauskaitė), 01-26 stebėtas vienas individas Kaune Nemune prie Panemunės šilo (D. Stalaušienė).

RUDAGALVĖ ANTIS (*Aythya ferina*)

2024-12-24 Dusios ež. stebėtos kelios dešimtys rudagalvių ančių (R. Pupelis), 12-28 tarp didelio pulko lauklių Vievio ež. maitinosi vienas rudagalvės anties patinas (D. Mižeikis), 12-29 apie 30–40 paukščių praskrido mariose ties Svencle (A. Raudonius), 2025-01-05 stebėti trys patinėliai Kuršių mariose netoli Kiaulės Nugaros (R. Alšauskas), 2 čia stebėti 01-08 (I. Baltrušienė), 01-18 du patinai plaukiojo Paežerių ež., Vilkaviškio r. (A. Raudonius, T. Matulevičius),

01-19 du patinai kartu su kuoduotosiomis antimis ir klykuolėmis Alaušo ež., Utenos r. (D. ir D. Norkūnai, E. Širvytė), 01-26 bent 2 paukščiai (patelė ir patinėlis) Dusios ež., Lazdijų r. (L. Dvylys).

ŠAUKŠTASNAPĖ ANTIS (*Spatula clypeata*)

2024-12-17 patelė cyplių būryje Nemune prie Šančių–Panemunės tilto Kaune (K. Bilinskas), 12-24 suaugęs patinas Žardės tvenk., Klaipėdoje (S. Karalius), 2025-01-28 patinas Šventosios upėje Šventojoje (V. Laukžemienė).

ŽILOJI ANTIS (*Aythya marila*)

2024-12-09 pirmametė patelė Pasruojės tvenk., Telšių r., 12-11 Arino ež., Molėtų r., stebėti pirmamečiai patinas ir patelė, Pravalo ež., Molėtų r., dvi patelės (A. Čerkauskas), 12-24 du paukščiai Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 12-26 stebėta Kaune Nemune netoli Radzinausko tilto (M. Šeškus), 12-29 apie 20 paukščių Luodžio ež., Zarasų r. (A. Antanavičius), 01-16 du patinai ir 8 patelės Alaušo ež. ties Sudeikiais, Utenos r. (A. Čerkauskas), 01-18 dvi Nemune ties Vilkija (S. Medžionis), 01-19 trys paukščiai Alaušo ež., Utenos r. (D. ir D. Norkūnai, E. Širvytė), bent vienas paukštis Vištyčio ež., Vilkaviškio r. (A. Raudonius).

LEDINĖ ANTIS (*Clangula hyemalis*)

2024-12-01 dvi prie Kauno HE (O. Kuosa, I. Semionovas), 12-28 dvi praskrido virš Elektrėnų marių (M. Miliauskas), 12-28 dvi patelės virš Elektrėnų marių (M. Miliauskas).

JUODOJI ANTIS (*Melanitta nigra*)

2024-12-26 patelė stebėta Kauno mariose, netoli Arlaiviškių (M. Šeškus).

NUODĖGULĖ (*Melanitta fusca*)

2024-12-01 vienas paukštis tvenkiniuose prie Didžiemiškio, Mažeikių r. (R. Kinduris), 3 patelės Alaušų ež., Molėtų r. (A. Čerkauskas), 12-24 du paukščiai Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 12-25 pirmametis paukštis Gudelių ež., Šiaulių r. (A. Šimkus), 12-26 Vievio ež. ir Dusios ež. po 3 individus (R. Pupelis), 2 individai ten pat stebėti 12-28 (D. Mižeikis), 12-28 penki paukščiai Kauno mariose, Kaišiadorių r. (R. Akstinas, G. Kukta, K. Gurjazkaitė, Š. Noreikaitė, G. Svirskenė), 2 Vievio ež., 2025-01-11 čia stebėta viena (M. Miliauskas), 01-25 šeši paukščiai stebėti Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė).

PAPRASTOJI GAGA (*Somateria mollissima*)

2024-12-03 pirmametis paukštis jūroje ties Kopgalio molu (S. Karalius).

VIDUTINIS DANČIASNAPIS (*Mergus serrator*)

2024-12-24 vienas paukštis Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 12-27 patelė Nemune prie Panemunės tilto (A. Raudonius), 12-29 patelė Dusios ež., Lazdijų r. (I. Šalaševičius), 01-25 patinas Kauno mieste, Smetonos al. (M. Miliauskas).

ILGASNAPĖ VIŠTELĖ (*Rallus aquaticus*)

2024-12-24 viena Marijampolėje Šešupės pakrantės nendryne (A. Žilinskienė), 12-27 girdėta prie pat Merkio Paluk-

nio pievų vakarinėje dalyje (T. Povilauskas), 12-30 girdėta marių pakrantėje ties Arlaviškėmis, Kauno r. (A. Raudonius), 01-08 viena Šešupės atkarpoje prieš ligininę, Marijampolėje (A. Žilinskienė), 01-15 dviejų paukščių balsai nendrynuose Šventosios upės protakoje tarp Sartų ir Rašų ež., Kalbutiškėse, Zarasų r. (D. Norkūnienė), 01-19 girdėta Kuršių marių nendryne ties Purvyne Nidoje (A. Šimkus), 01-25 viena prie Sadauskų ež., Vilniuje (A. Michailovas).

NENDRINĖ VIŠTELĖ (*Gallinula chloropus*)

2024-12-08 trys paukščiai Šventosios upėje, Palangos sav. (V. ir V. Laukžemiai), 12-10 viena laikėsi Marijampolėje, Šešupės pakrantės nendrynuose, atkarpoje prieš ligininę (A. Žilinskienė), 12-24 du paukščiai Smeltalės upelyje Klaipėdoje (S. Karalius), 1 Lėvens upėje Pasvalyje (D. Stepanovas), 12-28 viena Malūnų tvenk., Klaipėdoje (A. Raudonius), 12-30 Kūdrų parke prie tvenkinio, Vilniuje, stebėti 2 individai (R. Bagdzevičius).

PILKOJI GERVĖ (*Grus grus*)

2024-12-13 keturios gervės praskrido PV kryptimi virš Amalvo polderio, Marijampolės r., 1 paukštis – virš Žuvinto, Alytaus r. (G. Baublys), 12-21 dvi girdėtos Kulniškių k., Ukmergės r. (J. Aškinis), 12-22 viena praskrido Žalvarių k., Molėtų r. (K. Vasaravičiūtė), 12-24 laukuose netoli Senųjų Bernatonių k., Kauno r., 2 individai (R. Pupelis), 12-25 du paukščiai Rusnėje (V. Stankaitis), 1 paukštis praskrido virš kelio netoli Žuvinto lankytojų centro (S. Glemžienė), 12-26 viena praskrido pro Kybartus (A. Raudonius), 12-27 vienas paukštis laukuose, Rokiškio r. (B. Stukė), 12-28 vienas paukštis laukuose netoli Babtų medelyno, Kauno r. (R. Alšauskas), 12-31 girdėta prie Kurtuvėnų, Šiaulių r. (V. Lopeta), Kaišiadoryse 1 paukštis praskrido rytų kryptimi (E. Briedis), girdėti balsai Tumiškės miške, Zarasų r. (E. Sukackienė), 2025-01-02 šeši individai netoli Senųjų Bernatonių k., Kauno r. (R. Pupelis), 01-03 du paukščiai praskrido pro Stulgelių, Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 01-04 viena ties Stebuliškių k., Marijampolės r. (I. Šalaševičius), 1 praskrido virš Stulgelių k., Vikaviškio r. (A. Raudonius), 01-05 viena ties Dievogala, Kauno r. (K. Brundzaitė-Jankauskienė), 01-26 Penkios gervės šiaurės link skrido Nevėžio slėnyje šalia Raudondvario, Kauno r. (S. Medžionis), 01-27 du paukščiai praskrido šiaurės kryptimi Kulniškių k., Ukmergės r. (J. Aškinis), 2 gervės praskrido virš Amalvo polderio, Marijampolės r. (A. Žilinskienė), 01-28 viena prie Bakanausko ež., Varėnos r. (R. Akstinas), 01-30 septynių paukščių grupė virš Pravieniškių miško, Kaišiadorių r. (D. Dementavičius), 2 paukščiai praskrido rytų kryptimi Alytuje (E. Bersienė), 01-31 du paukščiai skrido virš Gurių sodų Vilniuje (R. Karpavičius).

AUSUOTASIS KRAGAS (*Podiceps cristatus*)

2024-12-01 du ausuotieji kragai Dusios ež., Lazdijų r. (S. Medžionis), 1 Stirnių ež., Molėtų r. (A. Čerkauskas), 12-02 keturi paukščiai Alaušų ež., Molėtų r. (R. Akstinas), 12-11 du paukščiai Pravalos ež., Molėtų r. (A. Čerkauskas), 12-24 du individai Vištyčio ež., Vilkaviškio r. (A. Raudonius), mažiausiai 3 paukščiai Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 14 paukščių Dusios ež., Lazdijų r. (I. Šalaševičius), 12-26 vienas Kupiškio mariose (D. Stepanovas), 12-28 stebėtas 1 paukštis Bubių tvenk., Šiaulių r. (J. Mulevičius), 2025-01-

Ilgasnapė vištelė (*Rallus aquaticus*). Šešupė, Marijampolė, 2025-01-08 © Aušra Žilinskienė

11 du paukščiai Vievio ež. (M. Miliauskas), 01-17 vienas paukštis Šešupėje ties Gavaluva, Marijampolės r. (I. Šalaševičius), 01-25 vienas paukštis stebėtas Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 01-26 ten pat vienas paukštis (L. Dvylys).

RAGUOTASIS KRAGAS (*Podiceps auritus*)

2024-12-01 vienas kragas Dusios ež. pakrantėje ties Prelomčiškės piliakalniu (S. Medžionis), 12-24 penki vienoje vietoje ir keturi kitoje vietoje Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 12-26 vienas paukštis stebėtas nuo Palangos tilto (V. Stankaitis), 4 Vievio ež. (M. Miliauskas), 2025-01-04 vienas Nemune ties Kukarskės k., Šakių r. (O. Atkočaitis), 01-20 vienas matytas plaukiojantis ir vienas praskrendantis į pietus jūroje ties Nida (A. Šimkus), 01-26 du paukščiai nardė Dusios ež. ties Prelomčiškės piliakalniu, Lazdijų r. (L. Dvylys).

RUDAKAKLIŠ KRAGAS (*Podiceps grisegena*)

2024-12-28 vienas individas Elektrėnų mariose (L. ir M. Šniaukštos).

JUODAKAKLIŠ KRAGAS (*Podiceps nigricollis*)

2024-12-06 vienas paukštis mariose Kopgalyje (S. Karalius), 12-07 tas pats paukštis stebėtas prie Melnragės molo (P. Salvador).

SLANKA (*Scolopax rusticola*)

2024-12-01 vienas paukštis pabaidytas Mituvo upės slėnyje ties Baužais, Jurbarko r. (A. Petraška), viena pabaidyta miške netoli Dubysos, Rakavos k., Raseinių r. (A. Kasparavičius), 12-02 trys paukščiai pakelti miškeluose aplink Dargius, Jurbarko r., 12-05 du paukščiai pakelti Daugėliškių miške, Šakių r. (A. Raudonius), 12-06 viena pabaidyta Vanagiškės miške, Šiaulių r. (A. Petraška), 12-07 viena praskrido virš Mažojo Kaimelio Klaipėdoje (S. Karalius), 12-09 du paukščiai pakelti Puslaukio miške, Kuršėnų r. (A. Raudonius), 3 paukščiai Vagiškės miške, Šiaulių r. (A. Petraška),

Dirvinis sėjikas (Pluvialis apricaria). Karklė, Klaipėdos r., 2025-01-09 © Irina Baltrūnienė

12-10 vienas paukštis skrido ties Dapšiais, Mažeikių r. (R. Akstinas), 12-12 viena pakelta Užsiles miške, Šiaulių r., 12-19 viena pakelta miškelyje ties Lesčiais, Raseinių r. (A. Petraška), 12-31 pakelta Žalgirių miške, Šilutės r. (A. Aleliūnas, S. Karalius), Kintų miške 1 paukštis (V. Stankaitis), 2025-01-09 viena Kazlų Rūdos miške (E. Šniaukšta), 01-23 vienas paukštis pakeltas miške ties Kidžioniais, Pasvalio r. (R. Akstinas).

DIDŽIOJI KUOLINGA (*Numenius arquata*)

2024-12-25 trys paukščiai Stankiškių užlietose pievose, Šilutės r. (A. Raudonius).

PAPRASTOJI PEMPĖ (*Vanellus vanellus*)

2025-01-03 šešiolaikiai individų ties Žemaičių Kalvarija, Plungės r. (S. Sidabras), 01-04 vienas paukštis praskrido Kaune ties Lampėdžiais (R. Jusevičienė), 1 paukštis praskrido laukuose ties Vainatrakium, Kauno r. (L. Dvylys), 01-05 apie 50 paukščių prie lauko balos netoli Karklės, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė), 01-12 18 individų stebėta Lankupių pievose, Klaipėdos r., 1 individas Kintų uostelyje (R. Alšauskas), 01-17 du paukščiai Alsos tvenki., Raseinių r. (A. Kasparavičius, V. Karnauskas, V. Kilčauskas), 01-20 būrys pempių Klaipėdos r. (M. Briedis), 01-28 trys paukščiai Žuvinto ež. saloje (A. Pranaitis).

DIRVINIS SĖJIKAS (*Pluvialis apricaria*)

2024-12-01 per 4 valandas matyti praskrendantys 264 paukščiai Pasvaliečių laukuose Biržų r. (B. Maldūnienė), 12-05 apie 40-ies sėjikų būrys praskrido į pietus virš Sapieginės Vilniuje (A. Šimkus), 12-06 apie 50 paukščių laukuose ties Bruzdeilynu, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė), 12-07 skrendančio paukščio balsas ties Netičkampiu, Marijampolės sav. (A. Petraška), 12-25 keli šimtai Kintų tvenk. (A. Raudonius), 12-29 apie 50 paukščių praskrido Drevernos laukuose (A. Raudonius), 2025-01-03 apie 80 paukščių praskrido ties

Vilkupiais, Vikaviškio r., 01-04 trys paukščiai žiemkenčiuose prie Stanaičių k., Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 01-09 vienas ties Karkle, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė).

JŪRINIS SĖJIKAS (*Pluvialis squatarola*)

2024-12-25 vienas individas tarp dirvinių sėjikų Kintų žuv. tvenk. (A. Raudonius).

JŪRINIS BĖGIKAS (*Calidris maritima*)

2025-01-14 du paukščiai ant Melnragės molo (I. Baltrūnienė).

JUODAKRŪTIS BĖGIKAS (*Calidris alpina*)

2025-01-28 vienas pajūryje, Šventosios upės žiotyse. Pirmas stebėjimas žiemą (V. Laukžemienė).

RAUDONKOJIS TULIKAS (*Tringa totanus*)

2025-01-02 stebėtas Melnragėje, 01-20 vienas paukštis Drevernoje (I. Baltrūnienė), 01-27 tas pats paukštis ties Klišeje (V. Jusys).

KRANTINIS TILVIKAS (*Actitis hypoleucos*)

2024-12-28 vienas individas Nemuno salos pakrantėje Kaune (K. Gurjzkaitė, R. Akstinas, Š. Noreikaitė, G. Kukta, G. Svirskienė, Š. Noreikaitė).

MAŽASIS KIRAS (*Hydrocoloeus minutus*)

2024-12-03 trys paukščiai jūroje prie Kopgalio molo, 12-20 du jauni paukščiai Kopgalyje (S. Karalius), 12-21 du paukščiai ties Melnragės molu (P. Salvador), 12-26 vienas ties Olando Kepure (V. Stankaitis), 12-27 keturi praskrido šalia Palangos tilto (A. Šimkus), 4 paukščiai ties Nemirseta (L. Dvylys), 12-28 du ties Nemirseta (A. Šimkus), 12-29 suaugęs paukštis netoli Olando Kepurės (A. Raudonius), 12-30 trys matyti prie Palangos tilto ir 3 prie Melnragės molo (A. Šimkus), 2025-01-14 ne mažiau kaip 5 individai ties Melnragės molu (I. Baltrūnienė), 01-17 trys paukščiai arime Nenuno deltoje netoli ŠV Krokų Lankos ež. pakraščio (V. Jusys), 01-19 Kuršių nerijos pajūrio atkarpoje nuo pasienio iki Vecekrugo kopos matyta iki 13-os paukščių (A. Šimkus), 2025-01-02 vienas paukštis stebėtas Klaipėdos uosto akvatorijoje ties Smiltynės jachtklubu (J. Zarankaitė).

SILKINIS KIRAS (*Larus fuscus fuscus*)

2024-12-08 vienas individas laikėsi Birvėtos tvenk., Ignalinos r., nuo 11-22 (A. Čerkauskas).

TRIPIRŠTIS KIRAS (*Rissa tridactyla*)

2024-12-06 pirmametis paukštis Čivilyų tvenk., Rokišio r. (A. Čerkauskas), 12-27 jaunas paukštis praskrido ties Nidos gelbėjimo stotimi (V., E. ir R. Eigirdai), 1 jaunas paukštis skraidė pajūriu ties Nemirseta (M. Miliauskas), 12-30 pirmametis paukštis prie Melnragės molo (A. Šimkus), čia stebėtas ir 12-31 (M. Miliauskas), 2025-01-02 suaugęs paukštis prie Melnragės molo (P. Salvador), ten pat stebėtas pirmametis paukštis (I. Baltrūnienė).

JUODAKAKLIS NARAS (*Gavia arctica*)

2024-12-23 vienas Paupio tvenk., Raseinių r., 12-24 penki Gilučio ež. (R. Pupelis), 12-24 du paukščiai Vištyčio

ež., Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 9 ir 5 paukščiai Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), ten pat stebėta 15 individų (I. Šalaševičius), 2025-01-18 vienas paukštis Nemeikščių tvenk., Utenos r. (D. Norkūnas), 01-19 devyni paukščiai Alaušo ež., Utenos r. (D. ir D. Norkūnai, E. Širvytė), 01-25 vienuolika paukščių stebėta Dusios ež., Lazdijų r. (R. Jusevičienė), 01-26 čia stebėta 16 individų (L. Dvylys).

RUDAKAKLIS NARAS (*Gavia stellata*)

2024-12-14 vienas paukštis Vievio ež. (M. Miliauskas), čia matytas ir 12-28 (D. Mižeikis), 12-27 du narai Dusios ež., Lazdijų r. (S. Medžionis, E. Šniaukšta), 12-28 Vievio ež. stebėti 2 individai (A. Rutkauskas), 2025-01-11 trys narai plaukiojo Vievio ež. (M. Miliauskas).

BALTASIS GANDRAS (*Ciconia ciconia*)

2024-12-01 vienas paukštis Rūdaičių k., Kretingos r. (V. ir V. Laukžemiai).

DIDYSIS BAUBLYS (*Botaurus stellaris*)

2024-12-14 vienas paukštis Gaviėko ež., Elektrėnų sav. (M. Miliauskas).

RUDASIS PESLYS (*Milvus milvus*)

2024-12-07 medžiojo laukuose ties Vydmantais, Kretingos r. (Z. Gasiūnaitė), 12-08 skraidė virš Šaipių netoli Palangos (D. Račkauskaitė), 12-11 vienas ties Piktupėnais, Pagėgių r. (P. Bagdonas), 12-14 du individai Dumpių sąvartyno teritorijoje, Klaipėdos r. (R. Alšauskas), 12-17 vienas ties Bruzdeilynu, Klaipėdos r. (I. Šeštokas), 12-31 du prie Karklės, Klaipėdos r. (M. Miliauskas), čia vienas matytas 2025-01-09 (I. Baltrūnienė), 01-17 vienas Nenuno deltoje prie Sausgalvių (V. Jusys).

JAVINĖ LINGĖ (*Circus cyaneus*)

2024-12-04 laukuose į rytus nuo Lėbartų medžiojo patelė, Klaipėdos r. (K. Siaurukas), 12-06 vienas paukštis stebėtas medžiojantis kultūrinėse pievose netoli Dokių, Kauno r. (A. Raudonius), 12-07 patinas praskrido prie Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė), 12-08 patelė stebėta netoli Lėbartų, Klaipėdos r. (R. Alšauskas), 12-13 patelė (jauniklis) medžiojo ražienose tarp Širvių ir Žeimių, Jonavos r. (A. Raudonius), 12-14 stebėta pievose link Bulių salos, Klaipėdos r. (R. Alšauskas), 12-14 viena Sausgalviuose (V. Stankaitis), 12-21 du paukščiai (patelė ir patinas) medžiojo pievose prie Vilkupių, Vilkaviškio r. (A. Raudonius), patelė ties Šilaininkais, netoli Švėkšnos (R. Alšauskas), 12-24 patelė ties Vilkupiais, Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 12-26 patinėlis stebėtas skrendantis virš Pažasų kaimo, Pasvalio r. (J. Mulevičius), 12-28 patelė arba jauniklis pievose Kukarskės k., Šakių r. (O. Atkočaitis), 2025-01-03 patelė medžiojo laukuose aplink Prapuolėnius, Vilkaviškio r., 01-04 mažiausiai 4 paukščiai (2 patinai ir 2 patelės) medžiojo laukuose tarp Stanaičių ir Stulgelių, Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 01-05 patinas praskrido prie Kintų žuv. tvenk. (V. Jusys), patinas medžiojo laukuose ties Zailiais, Alytaus r. (L. Dvylys), 01-06 patinas Ventės rage (V. Jusys), 01-07 patinas prie Šventybrasčio k., Kėdainių r. (A. Raudonius), 01-11 patinas ties Dobilija, Kauno r. (R. Bagdzevičius), 01-12 patinas laukuose ties Lazdininkų k., Kretingos r. (I. Baltrūnienė), patinas laukuose ties Žuvintos k., Prienų r., o patelė – ties

Uralinė pelėda (Strix uralensis). Vingio parkas, Vilnius, 2024-12-24 © Rimvydas Alšauskas

Pagirmuonimis, Prienų r. (L. Dvylys), 01-18 patinas ir patelė ties Būtinge, Palangos sav. (V. ir V. Laukžemiai), 01-25 vienas paukštis praskrido ties Žiūronių k., Prienų r. (R. Jusevičienė).

KILNUSIS ERELIS (*Aquila chrysaetos*)

2024-12-07 vienas nesubrendęs paukštis sklandė virš Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė), 12-20 vienas suaugęs paukštis matytas virš Gurių sodų, Vilniuje (R. Karpavičius), 12-26 pastebėtas praskrendantis paukštis ties Daumantų atodanga, Anykščių r. (A. Kriogas).

URALINĖ PELĖDA (*Strix uralensis*)

2024-12-26 stebėta Vingio parke uokse pasigavusi kurtį (R. Alšauskas), 2025-01-12 stebėtas 1 paukštis miške netoli Koliupės k., Kėdainių r. (J. Jodeikienė).

PAPRASTASIS PELĖSAKALIS (*Falco tinnunculus*)

2024-12-15 patelė stebėta netoli Paluknio pievų, Trakų r. (R. Mižeikis), 12-24 stebėtas prie Plungės (J. Mulevičius), 12-26 vienas ties Sirkūnų viaduku, Kauno r. (R. Pupešis), 12-30 vienas individas skraidė virš pievos Trakų r., netoli Piliakalio (Š. Noreikaitė, R. Akstinas, K. Gurjazkaitė, G. Kukta), 2025-01-04 stebėtas ties Skirsnemune, Jurbarko r. (A. Šimkutė), 01-12 vienas individas stebėtas ant elektros laidų netoli Daniliškių, Vilniaus r. (L. ir M. Šniaukštos).

STARTSAKALIS (*Falco columbarius*)

2024-12-29 vienas paukštis Paluknio pievose, Trakų r. (R. Bagdzevičius), 1 netoli Užlieknų, Šilutės r. (V. ir V. Laukžemiai), 2025-01-03 vienas ar du paukščiai ties Prapuolėniais ir Stulgeliais, Vilkaviškio r., 01-04 vienas paukštis prie Virbalio k., Vilkaviškio r. (A. Raudonius).

SAKALAS KELEIVIS (*Falco peregrinus*)

2024-12-06 vienas individas ties Bruzdeilynu, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė), 12-13 suaugęs paukštis medžiojo

Kuoduotasis viversys (*Galerida cristata*). Bruzdeilynas, Klaipėdos r., 2025-01-05 © Irina Baltrūnienė

karvelius virš Klaipėdos uosto terminalo (S. Karalius), 2025-01-23 pirmametis paukštis žiemoja netoli Letūkų k., Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė).

KERŠULIS (*Columba palumbus*)

2024-12-01 stebėtas Mažajame Kaimelyje Klaipėdoje (S. Karalius), 12-04 vienas stebėtas Pakumulių miško pakraštyje, Šiaulių r. (A. Petraška), 12-06 vienas paukštis pakilo pamyryje ties Stankiškėmis, Šilutės r. (V. Jusys), 8 paukščiai maitinosi laukuose šalia Steponišio, Panevėžio r. (R. Akstinas), 12-09 trys paukščiai praskrido pietų link Kogalyje (S. Karalius), 12-18 du paukščiai laukuose netoli Klaipėdos (I. Baltrūnienė), 12-22 aštuoni paukščiai praskrido virš Mažojo Kaimelio Klaipėdoje (S. Karalius), 12-24 vienas Palangoje (R. Pupelis), pirmametis paukštis uldūkų būryje pamiškėje šalia Radviliškio (A. Šimkus), 1 paukštis Klaipėdoje (S. Karalius), 12-27 vienas paukštis Kaune Žaliakalnyje (A. Raudonius), 6 paukščiai stebėti Kauno Ažuolyno parke (R. Jusevičienė), 12-28 septyni paukščiai Palangoje (A. Raudonius), 1 paukštis stebėtas Šventojoje (A. Šimkus), 3 paukščiai stebėti ant elektros laidų netoli Alantos, Panevėžio r. (J. Mulevičius), 12-31 vienas paukštis stebėtas Kaune (P. Ignatavičius), 2025-01-04 keturi pavieniai paukščiai ir 3 individų būrelis praskrido šiaurinėje Klaipėdos miesto dalyje (S. Karalius), 01-05 vienas Ventės rage (V. Jusys), 1 paukštis praskrido Mažajame Kaimelyje Klaipėdoje (S. Karalius), 01-06 vienas Palangos parke (I. Šeštokas), vienas ties Langakių k., Kėdainių r. (A. Raudonius), 01-07 du paukščiai Ventės rage (V. Jusys), 01-10 apie 40 paukščių stebėta Kauno Ažuolyno parke (R. Jusevičienė), 01-18 du paukščiai Šventojoje, Palangos sav. (V. Laukžemienė), 3 paukščiai prie Paežerių ež., Vilkaviškio r. (A. Raudonius, T. Matulevičius), 01-26 vienas paukštis stebėtas Klebonišio miške Kaune (R. Jusevičienė).

ŪSUOTOJI ZYLĖ (*Panurus biarmicus*)

2024-12-07 šešių paukščių būrelis stebėtas prie Bebruliškės tvenk., Kazlų rūdos sav. (R. Jusevičienė), 12-08 keli būreliai paukščių girdėti marių pakrantėje netoli Kairių, Klaipėdos r. (R. Alšauskas), 12-10 patinas sugautas Ventės rage (V. Jusys), 12-11 Arnionių tvenk., Molėtų r., matyti ir gir-

dėti mažiausiai 3 paukščiai (A. Čerkauskas), 12-14 du paukščiai Gaviuko ež., Elektrėnų sav. (M. Miliuskas), 12-24 aštuoni individai Maldenių tvenk., Joniškio r. (D. Gedminė), 12-25 bent kelių individų balsai girdėti Kintų uostelyje (A. Raudonius), du būreliai po maždaug 4–5 paukščius dviejuose skirtinguose Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė), 12-26 bent kelių individų balsai girdėti Gabšių žuv. tvenk. (A. Raudonius), 12-31 keturi paukščiai Pilaitėje Vilniuje (R. Mižeikis), 2025-01-18 bent 2 paukščių balsai girdėti Kuršių marių nendryne šiauriau Nidos (A. Šimkus), du būreliai po maždaug 4–5 paukščius dviejuose skirtinguose Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė).

LYGUTĖ (*Lullula arborea*)

2025-01-05 viena ties Bruzdeilynu, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė), 3 paukščiai Ventės rage (V. Jusys).

KUODUOTASIS VIEVERSYS (*Galerida cristata*)

2025-01-05 du paukščiai prie fermos Bruzdeilyne, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė).

RAGUOTASIS VIEVERSYS (*Eremophila alpestris*)

2024-12-28 Paluknio pievose stebėta pora, patinas ir patelė, Trakų r. (R. Bakanavičius).

DIRVINIS VIEVERSYS (*Alauda arvensis*)

2025-01-05 vienas paukštis lauke prie kelio Lankučiais, Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė), 01-27 girdėtas balsas Rakavos k., Raseinių r. (A. Kasparavičius).

JUODAGALVĖ DEVYNBALSĖ (*Sylvia atricapilla*)

2024-12-02 patelė su žiedu sugauta Ventės rage. Čia žieduota 2024-11-06 (V. Jusys), 12-05 stebėtas patinas, sužieduotas Ventės rage. Taip pat pakartotinai sugauta ta pati patelė kaip ir gruodžio 2 d. (V. ir K. Jusiai), čia stebėta ir 12-25 (A. Raudonius).

BALTABRUVIS NYKŠTUKAS (*Regulus ignicapilla*)

2024-12-01 du žieduoti patinai sugauti Ventės rage. Vienas čia žieduotas 2024-12-14, o kitas 2024-11-13 (V. Jusys), 12-24 krūmuose prie Kauno HE stebėtas 1 paukštis (R. Bagdzevičius), 1 Pyvesos draustinyje, Pasvalio r. (D. Stepanovas), girdėta giesmė Gojelio miške netoli Gustonių, Pasvalio r. (J. Mulevičius), 12-25 vienas individas stebėtas Ventės rage (A. Raudonius), 2025-01-18 vienas paukštis matytas erškėčių krūmuose Nidoje, dar vienas girdėtas Kuršių marių nendryne šiauriau Nidos (A. Šimkus), 01-19 patinas sugautas Ventės rage. Žieduotas 2024-11-14 (V. Jusys), 01-30 vienas paukštis aktyviai čiulbėjo Sapieginės miške Vilniuje (R. Akstinas).

AMALINIS STRAZDAS (*Turdus viscivorus*)

2025-01-04 vienas matytas Ventės rage (V. Jusys), 01-11 vienas individas stebėtas Santariškėse Vilniuje (E. Šniaukšta), 01-12 vienas paukštis netoli Šeškynės, Švenčionių r. (A. Šimkus), 01-23 vienas paukštis ties Medikonių k., Pasvalio r. (R. Akstinas, G. Petkus).

STRAZDAS GIESMININKAS (*Turdus philomelos*)

2024-12-02 stebėtas Kogalyje (S. Karalius), 12-06 ir

12-08 po vieną sugauta Ventės rage (V. Jusys), 12-09 vienas paukštis matytas miške Kopgalyje (S. Karalius).

BALTABRUVIS STRAZDAS (*Turdus iliacus*)

2024-12-09 trys paukščiai Kopgalyje, 12-11 ten pat stebėtas vienas, 12-13 čia matyti 6 paukščiai, 12-23 du paukščiai šiaurinėje Klaipėdos miesto dalyje (S. Karalius), 12-24 šeši paukščiai Ventės rage (V. Jusys), 12-25 vienas Nevėžio slėnyje netoli Šilelio k. prie Raudondvario, Kauno r. (S. Medžionis), 12-26 stebėtas šalia Rinkūnų k., Kauno r. (D. Stepanovas), 1 paukštis Mažajame Kaimelyje Klaipėdoje (S. Karalius), 12-29 aštuoni paukščiai Ventės rage (A. Raudonius), girdėtas prie Dusios ež., Lazdijų r. (L. Dvylys), 2025-01-03 keturi paukščiai Kopgalyje (S. Karalius), 01-04 vienas paukštis smilginių strazdų būryje Mileiškių soduose Vilniuje (A. Šimkus), 1 Mažajame Kaimelyje Klaipėdoje (S. Karalius), matytas Ventės rage, 01-07 stebėtas dar vienas (V. Jusys), 5 paukščiai Kopgalyje (S. Karalius), 01-10 vienas paukštis Kaune prie Lampėdžių karjero (R. Jusevičienė), 01-12 vienas paukštis prie Toliejų k., Molėtų r. (A. Čerkauskas), 01-13 vienas Kopgalyje (S. Karalius).

DŪMINĖ RAUDONUODEGĖ (*Phoenicurus ochruros*)

2024-12-08 patelė stebėta Melnragėje (R. Alšauskas), 12-08 patinas sugautas Ventės rage (V. Jusys), 12-24 patinas Palangoje (J. Mulevičius), 12-28 šalia Elektrėnų elektrinės, netoli esančiuose soduose, matytas patinas (A. Rutkauskas), 2025-01-08 patinas Žiemkelio pievoje, Kauno r. (E. Šniaukšta), 01-14 stebėtas 1 paukštis šalia Vilniaus oro uosto viešbučio (T. Matulevičius), 01-16 giedantis patinas Vilniaus universiteto kiemelyje senamiestyje (M. Jurevičius).

PAPRASTASIS ERŠKĖTŽIRBLIS (*Prunella modularis*)

2024-12-01 vienas paukštis su žiedu sugautas Ventės rage, žieduotas čia 2024-11-12. 12-02 kitas su žiedu sugautas Ventės rage, žieduotas čia 2024-11-29 (V. Jusys), 12-04 sugautas ir sužieduotas Ventės rage (V. Jusys), 12-14 stebėtas prie lesyklos Viktoriškėse, Vilniaus r. (T. Ūsaitis), 12-25 vienas individas girdėtas Ventės rage (A. Raudonius), 12-26 girdėtas ties Senąja Varėna (R. Akstinas), 2025-01-03 stebėtas Ventės rage (V. Jusys).

PIEVINIS KALVIUKAS (*Anthus pratensis*)

2024-12-29 vienas individas stebėtas ir girdėtas Drevernos laukuose (A. Raudonius).

BALTOJI KIELĖ (*Motacilla alba*)

2024-12-08 viena Birvėtos tvenk., Ignalinos r. (A. Čerkauskas), 12-10 viena Anykščiūose (K. Gurjzkaitė), 12-28 prie Vievio ež. stebėtas suaugęs paukštis (A. Narbutas).

KALNINĖ KIELĖ (*Motacilla cinerea*)

2024-12-02 patinas stebėtas Kavarsko tvenk., Anykščių r. (R. Akstinas), 12-22 stebėta Alaušų ež. pakrantėje, Balninkuose, Molėtų r. (D. Stalauškiene).

PILKOJI PEČIALINDA (*Phylloscopus collybita*)

2024-12-05 du paukščiai (vienas jų žieduotas 2024-11-27) sugauti Ventės rage (V. Jusys), 12-26 *tristis* porūšio paukštis stebėtas ir girdėtas Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius), 2025-01-28 sugauta Ventės rage (K. ir V. Jusiai).

Kalninė kielė (*Motacilla cinerea*). Alaušų ež., Balninkai, Molėtų r., 2024-12-22 © Dalia Stalauškiene

nius), 2025-01-28 sugauta Ventės rage (K. ir V. Jusiai).

GELTONSNAPIS ČIVYLIS (*Linaria flavirostris*)

2024-12-24 bent 3 paukščiai stebėti laukuose ties Prapuoleniais, Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 12-30 bent 4 paukščiai nufotografuoti mišriame čivylių būryje laukuose ties Zailiais, Alytaus r. (A. Raudonius), 2025-01-03 apie 40 paukščių būrelis maitinosi laukuose prie Prapuolenių k., dar bent keli individai girdėti mišriame čivylių būryje netoli Stulgelių k., Vilkaviškio r., 01-04 25+52 paukščiai maitinosi kelyje Stanaičiai–Stulgeliai, dar bent keli individai stebėti bei girdėti dideliame čivylių, žaliukų ir startų būryje prie Virbalio k., Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 01-05 ne mažiau kaip 5 paukščiai kartu su paprastaisiais čivyliais ir žaliukėmis ties Zailiais, Alytaus r. (L. Dvylys), 01-06 keli individai prie Margininkų k., Kauno r. (I. Šeškus), 01-07 penki paukščiai razienų lauke prie Šventybrasčio, Kėdainių r. (A. Raudonius), 01-23 mažiausiai 3 paukščiai skraidė kartu su paprastaisiais čivyliais ties Buivydžių k., Joniškio r. (M. Miliauskas), 01-26 apie 50 paukščių laukuose į šiaurės vakarus nuo Praviršulio tyrelio ir apie 20 prie Žemųjų Levikainių k., Radviliškio r. (A. Šimkus), 01-28 vienas prie Paringužės k., Biržų r. (B. Maldūnienė).

NENDRINĖ STARTA (*Emberiza schoeniclus*)

2024-12-23 du paukščiai Janavo ež. pakrantėje, Kalvarijos sav. (I. Šalaševičius), 12-28 vienas individas stebėtas ir girdėtas Mickų karjere prie Dumpių, Klaipėdos r. (A. Raudonius).

PENTINUOTOJI STARTA (*Calcarius lapponicus*)

2024-12-01 girdėti dviejų paukščių skrydžio balsai Pavaliečių laukuose, Biržų r. (B. Maldūnienė).

PILKOJI STARTA (*Emberiza calandra*)

2024-12-24 viena kelyje KK165 tarp Šaudviečių ir Grygališkių k., Tauragės r. (R. Pupelis), 12-25 didžiulis 70–100 paukščių būrys ties Jaksteliais, Šilutės r. (A. Raudonius), 12-29 du paukščiai stebėti prie Drevernos, Klaipėdos r. (G. ir A. Eigirdai).

NAUJOS ŽIEMOJANČIŲ PAUKŠČIŲ RŪŠYS LIETUVOJE

Vytautas EIGIRDAS, Vida LAUKŽEMIENĖ, Dalia STALAUŠKIENĖ

Šiltėjantis klimatas pasaulyje sukelia vis daugiau meteorologinių anomalijų pasaulyje, ne išimtis ir Lietuva. Vis šiltėjančios žiemos tampa tinkamos žiemoti vis daugiau paukščių rūšių, kurios nebeskrenda į piečiau esančius kraštus. Dalis paukščių nemigruoja į pietus ir dėl kitokių priežasčių, lieka silpnėsi, susižeidę ar ligoti paukščiai. Šiltos besniegės žiemos leidžia paukščiams rasti pakankamai maisto, todėl dalis tokių paukščių gali sėkmingai išgyventi. Nors ir kaip norėtusi pasidžiaugti dėl tokių nelaimėlių, yra ir kita medalio pusė. Išgyvenus sergantiems ar silpnėsiems paukščiam tikėtina, kad jie užkrės sveikus gentainius ar savo silpnėsius genus perduos palikuonims.

Rudė (*Aythya nyroca*) kartu su šalmine antimi, pilkąja varna ir didžiosiomis antimis Nemune prie Kauno HE, 2025-02-22
© Dalia Stalauškienė

Jau nelabai ką stebina Lietuvoje likusios žiemoti įvairių rūšių žąsys ir gublės, pilkosios gervės, paprastosios pempės, paprastieji varnėnai ir dar nemažai kitų anksčiau žiemos gerokai rečiau aptinkamų paukščių rūšių. Tačiau šiltomis žiemos vis dažniau galima pamatyti ir tokių paukščių rūšių, kurių žiemos metu mūsų krašte anksčiau nebūdavo. 2024–2025 m. žiema buvo „derlinga“ tokiomis rūšimis. Lietuvoje žiemojančių paukščių sąrašas pasipildė net keturiomis rūšimis: stebėtas jūrinis sėjikas (*Pluvialis squatarola*), kukutis (*Upupa epops*), juodakrūtis bėgikas (*Calidris alpina*) ir rudė (*Aythya nyroca*). Taigi, žiemos mėnesiais (gruodis–vasaris) atnaujintame Lietuvoje stebėtų paukščių sąraše jau yra 227 rūšys.

Jūrinis sėjikas 2024-12-18 pastebėtas Kintų žuv. tvenkiniuose, Šilutės r., kartu su dirviniais sėjikais. Paukštis minėtuose tvenkiniuose ir aplinkinėse užliejamose pievose buvo stebimas iki 2025-01-03. Vėliau, sausio

pradžioje šiek tiek pašalus ir pasnigus, paukštis kartu su dirviniais sėjikais, panašu, pasitraukė, nes daugiau jis stebimas nebuvo (V. Eigirdas).

Kintų žuv. tvenkiniuose vėlyvi jūriniai sėjikai buvo stebėti ir anksčiau: 2024-11-25 stebėti 4 paukščiai (V. Eigirdas), 2005-11-18 – 8 paukščiai (K. Castren), o 2024-11-08 – 8 paukščiai (V. Eigirdas).

Įdomu tai, kad jūrinis sėjikas šią žiemą pirmą kartą žiemos mėnesiais buvo stebėtas ir kaimyninėje Latvijoje – 2024-12-07 prie Liepojos ežero. Įprastai dauguma šios rūšies paukščių žiemoti skrenda į Vakarų Afriką, o nedidelė dalis lieka Vakarų Europoje.

Kukutis buvo stebėtas 2024-12-28 laukuose prie Drevernos, Klaipėdos r. (V. Eigirdas). Paukštis buvo nutūpęs ant elektros laidų kartu su geltonosiomis startomis. Kukutis buvo stebėtas tik kartą, todėl nėra aišku, ar jis čia laikėsi ilgiau.

Jūrinis sėjikas (*Pluvialis squatarola*).
Kintų žuv. tvenkiniai, 2024-12-18 © Vytautas Eigirdas

Kukutis (*Upupa epops*). Drevernos apylinės, Klaipėdos r.,
2024-12-28 © Vytautas Eigirdas

Remiantis birdlife.lt duomenimis, trys vėlyviausi kukučių stebėjimai: 2013-11-29 pastebėtas Babrungo k., Plungės r. (A. Kaušilienė), 2011-11-26 matytas Paluknio pievose, Trakų r. (S. Minkevičius, S. Minkevičienė, G. Smailytė, K. Klovaitė), ir 2013-11-18 stebėtas Ventės rage (V. Eigirdas).

Kaimyninėje Latvijoje žiemos mėnesiais kukutis stebėtas net 4 kartus (3 kartus gruodžio mėn. (2006, 2019 ir 2020 m.) ir 1 kartą vasarį (2020 m.)). Įprastai dauguma kukučių žiemoti skrenda į Afriką ar Pietų Europą.

Juodakrūtis bėgikas aptiktas 2025-01-28 Baltijos jūros pakrantėje ties Šventąja ant molo akmenų (V. Laukžemienė). Panašu, paukštis čia ilgai neužsibuvo, nes nebuvo stebėtas nei kitą, nei vėlesnėmis dienomis.

Remiantis birdlife.lt duomenimis, vėlyviausios juodakrūčių bėgikų registracijos Lietuvoje: 2024-11-21 Čivilių žuv. tvenkiniuose, Rokiškio r., maitinosi 4 paukščiai (A. Čerkauskas), 2005-11-18 Kintų žuv. tvenkiniuose stebėti 35 (K. Castren), 2013-11-17 Kintų žuv. tvenkiniuose matyti bent 8 paukščiai (V. Eigirdas).

Kaimyninėje Latvijoje žiemos mėnesiais juodakrūtis bėgikas buvo stebėtas 3 kartus (2012, 2014 ir 2021 m.). Visi stebėjimai buvo Baltijos jūros pakrantėje gruodžio 1–14 dienomis (latvijaspusti.lv). Įprastai juodakrūčiai bėgikai žiemoti skrenda į Vakarų Afriką, Vakarų Europą ar Viduržemio jūros regioną.

Rudė 2025-02-22 pastebėta Nemune ties Kau-no HE tarp žiemojančių didžiųjų ančių (D. Stalauskienė). Ji vis būdavo kartu su šalmine antimi. Per Lie-

Juodakrūtis bėgikas (*Calidris alpina*). Šventosios upės
žiotys, Šventoji, 2025-01-28 © Vida Laukžemienė

tuva eina šiaurinė rudės paplitimo riba, todėl jos čia retos. Remiantis turimais duomenimis, vėlyviausias rudės stebėjimas – 2006-10-11. Metelio ež., Lazdijų r. (Ž. Preikša).

NEW WINTERING BIRD SPECIES IN LITHUANIA

**Vytautas EIGIRDAS, Vida LAUKŽEMIENĖ,
Dalia STALAUSKIENĖ**

Summary. For the first time ever, Ferruginous Duck, Grey Plover, Dunlin and Hoopoe were found wintering in Lithuania in winter 2024-2025. With the addition of these four species, a total of 227 species have now been recorded in the December-February period.

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS VENTĖS RAGE 2024–2025 M. ŽIEMA

Vytautas JUSYS, Vytautas EIGIRDAS

© Vytautas Eigirdas

2024–2025 m. žiemą Ventės rago ornitologinės stoties žieduotojai ir jų talkininkai sužiedavo 43 rūšių 977 paukščius (gruodžio mėn. sužieduoti 24 rūšių 207 paukščiai, sausio mėn. – 22 rūšių 457 paukščiai, o vasario mėn. – 27 rūšių 313 paukščių). Daugiausia per žiemą sužieduota paprastųjų varnėnų (184), žaliukų (125), smilginių strazdų (102), alksninukų (98) ir mėlynujų zylių (63) (1 lentelė).

Ventės rage paukščiai šią žiemą daugiausia buvo gaudomi voratinklinėmis gaudyklėmis, taip pat buvo naudojamos automatinės gaudyklės-spąstai, patrankinė gaudyklė ir žieduotojo valdoma gaudyklė.

Iš retesnių ar retai žieduotojams žiemomis metu patenkančių paukščių sugauta ir sužieduota dūminė raudonuodegė (*Phoenicurus ochruros*), pilkoji pečialinda (*Phylloscopus collybita*), 3 lygutės (*Lullula arborea*), 4 strazdai giesmininkai (*Turdus philomelos*), 8 dirviniai vieversiai (*Alauda arvensis*), 9 amaliniai strazdai (*Turdus viscivorus*), net 34 baltabruviai strazdai (*Turdus iliacus*). Taip pat paprastas erškėtžvirblis (*Prunella modularis*), juodagalvė devynbalsė (*Sylvia atricapilla*), kurie vėliau buvo pakartotinai sugauti keletą kartų sausio–vasario mėn. Ventės rage visą žiemą laikėsi 2 baltabruviai nykštukai (*Regulus ignicapilla*), kurie čia buvo žieduoti 2024 m. lapkričio mėn.

2024–2025 m. žiemą sugautas tik vienas paukštis, žieduotas ne Ventės rage: smilginis strazdas su suomišku HELSINKI žiedu.

Daugiausia per vieną dieną 2024–2025 m. žiemą sužieduoti 126 paukščiai (sausio 6 d.), 106 (sausio 5 d.), 61 (sausio 7 d.), 28 (sausio 4 d.), 27 (vasario 28 d.).

2000–2024 m. žiemomis Ventės rago paukščių žieduotojai sužiedavo 20 823 paukščius. Daugiausia žiemą sužieduota 2017–2018 m. (4169 paukščiai),

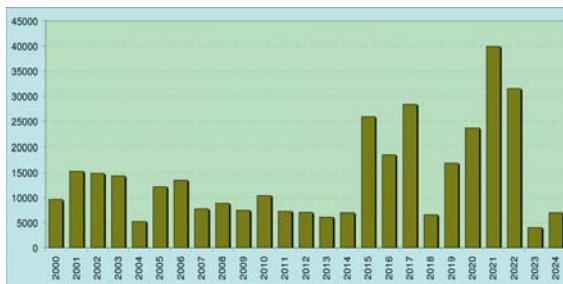
2024–2025 m. žiemą Ventės rago ornitologinėje stotyje sužieduoti paukščiai

Eil. Nr.	Rūšis	Sužieduota
1.	Paprastasis varnėnas (<i>Sturnus vulgaris</i>)	184
2.	Žaliukė (<i>Chloris chloris</i>)	125
3.	Smilginis strazdas (<i>Turdus pilaris</i>)	102
4.	Alksninukas (<i>Spinus spinus</i>)	98
5.	Mėlynoji zylė (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	63
6.	Svirbelis (<i>Bombycilla garrulus</i>)	62
7.	Juodasis strazdas (<i>Turdus merula</i>)	51
8.	Didžioji zylė (<i>Parus major</i>)	45
9.	Baltabruvis strazdas (<i>Turdus iliacus</i>)	34
10.	Geltonoji starta (<i>Emberiza citrinella</i>)	33
11.	Juodagalvė sniegė (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	29
12.	Šiaurinis kikielis (<i>Fringilla montifringilla</i>)	27
13.	Paprastasis kikielis (<i>Fringilla coelebs</i>)	21
14.	Svilikas (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	16
15.	Ledinė antis (<i>Clangula hyemalis</i>)	12
16.	Amalinis strazdas (<i>Turdus viscivorus</i>)	9
17.	Liepsnelė (<i>Erythacus rubecula</i>)	8
18.	Naminis žvirblis (<i>Passer domesticus</i>)	5
19.	Strazdas giesmininkas (<i>Turdus philomelos</i>)	4
20.	Karietaitė (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	4
21–43.	Kitos rūšys	45
Iš viso: 43 rūšys		977

2016–2017 m. (1785), 2000–2001 m. (1581). Mažiausiai 2001–2002 m. (55 paukščiai), 2007–2008 m. (59) ir 2006–2007 m. (66). Vidutiniškai

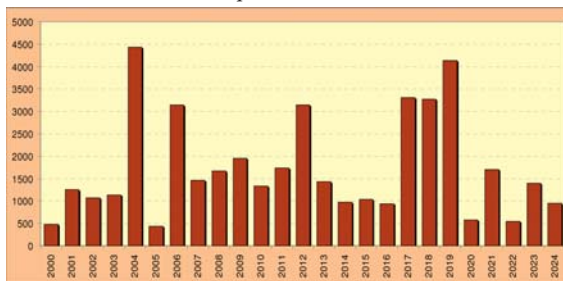
Pirmasis 2024 m. paprastasis varnėnas (*Sturnus vulgaris*) Ventės rage sužieduotas sausio 6 d.
© Vytautas Jusys

2000–2024 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 348 122 paprastuosius varnėnus (*Sturnus vulgaris*). Vidutiniškai per metus – 13 925 šios rūšies paukščiai

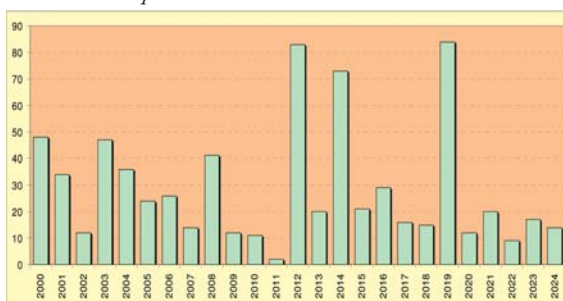
Pirmasis 2024 m. paprastasis kikilis (*Fringilla coelebs*) Ventės rage sužieduotas sausio 6 d.
© Vytautas Jusys

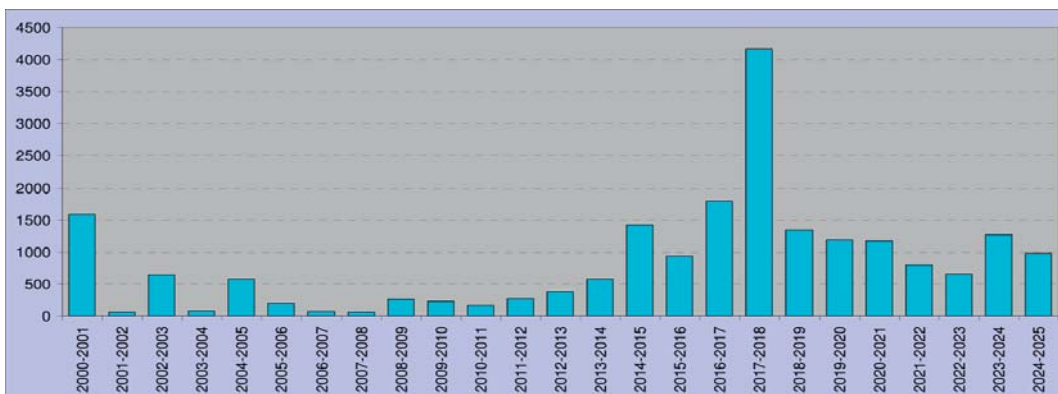
2000–2024 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 43 546 paprastuosius kikilius (*Fringilla coelebs*). Vidutiniškai per metus – 1742 šios rūšies paukščiai

Pirmasis 2024 m. mažasis margasis genys (*Dendrocopos minor*) Ventės rage sužieduotas vasario 22 d.
© Vytautas Jusys

2000–2024 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 720 mažųjų margųjų genių (*Dendrocopos minor*). Vidutiniškai per metus – 29 šios rūšies paukščiai

2000–2025 m. žiemomis VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 20 823 paukščius

Su žieduotojo valdoma gaudykle gaudomi paprastieji varnėnai, žaliukės, geltonosios startos ir kiti paukščiai.
Ventės ragas, 2025-01-05 © Vytautas Jusys

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*).
Ventės ragas, 2025-02-18 © Vytautas Eigirdas

2000–2024 m. laikotarpiu kiekvieną žiemą sužieduota po 833 paukščius.

2024–2025 m. žiemą paukščius žiedavo Ventės rago ornitologinės stoties darbuotojai ir žieduotojai talkininkai – Vytautas Jusys, Vytautas Eigirdas, Kristina Jusienė ir Austėja Jusytė.

Informaciją apie kiekvieną dieną Ventės rago ornitologinėje stotyje sužieduotus paukščius galite rasti interneto svetainėje www.trektellen.org/site/totals/1581/2025. Dabar čia paukščių pavadinimai rašomi ir lietuvių kalba.

Pilkoji pečialinda (*Phylloscopus collybita*).
Ventės ragas, 2025-01-28 © Vytautas Jusys

BIRD RINGING AT VENTĖS RAGAS ORNITHOLOGICAL STATION, WINTER 2024-2025

Vytautas JUSYS, Vytautas EIGIRDAS

Summary. 977 birds of 43 species were ringed at Ventės Ragas Ornithological Station in winter 2024-2025. The most numerous were Common Starling (184), European Greenfinch (125), Fieldfare (102), Eurasian Siskin (98), Blue Tit (63) (table 1). To put this into context, a total of 20,823 birds were ringed at Ventės Ragas Ornithological Station in the period 2000-2025, on average 833 birds per winter. The highest numbers of ringed birds during this winter were 126 birds on January 6, 106 birds on January 5, 61 birds on January 7, 28 birds on January 4 and 27 birds on February 27. One bird (Fieldfare) was caught at Ventės Ragas during this winter that had been ringed elsewhere: in Finland.

VĖLYVAS UPINĖS ŽUVĖDROS APTIKIMAS

Ričardas PATAPAVIČIUS

Europoje gyvenantys paukščiai pagal tai, kur jie išskrenda žiemoti, skirstomi į artimuosius ir tolimuosius migrantus. Tolimieji migrantai žiemoti išskrenda į Afriką piečiau Sacharos dykumos. Artimieji migrantai žiemoja Europoje ir šiauriniame Afrikos pakraštyje. Pastaraisiais dešimtmečiais, šylant klimatui, nemažai artimųjų migrantų į žiemavietes išskrenda vėliau, o perskrenda anksčiau. Tolimųjų migrantų grupėje pokyčiai ne tokie akivaizdūs – jie vis dar išskrenda ir perskrenda pagal nusistovėjusius „grafikus“.

Upinės žuvėdros (*Sterna hirundo*) yra tipiški tolimieji migrantai. Remiantis Lietuvoje žieduotų šių paukščių aptikimo duomenimis, jie žiemoja Afrikoje Namibijos (gal ir Angolos) bei Pietų Afrikos Respublikos pakrantėse, t. y. net piečiausiam Afrikos pakraštyje. Iš Lietuvos dauguma jų išskrenda jau rugpjūčio mėn., likusios – iki rugsėjo vidurio. Dar neišskridusių individų aptikimai rugsėjo pabaigoje, o juo labiau spalio mėn. labai reti.

Lietuvos ornitologų draugijos portalo skiltyje „Reti stebėjimai“ yra įrašas apie 2024 m. spalio 19 d. Ventės rage, Šilutės r., matytą skrendančią upinę žuvėdrą, o Lietuvos paukščių žiedavimo centras (LPŽC) gavo Vyganto Karnausko pranešimą apie tą pačią dieną Kuršių marių pakrantėje Svencelėje, Klaipėdos r., pastebėtą žieduotą upinę žuvėdrą. Ar tai tas pats paukštis, ar kitas, neaišku, bet tikrai galėjo būti tas pats, nes nuo Ventės rago iki Svencelės marių pakrante yra tik apie 20 km. Be to, paukštis Ventės rage ma-

Lietuvoje spalviniu žiedu BALTA 5V paženklinta upinė žuvėdra Svencelėje, Klaipėdos r., 2024-10-19 d. © Vygantas Karnauskas

tytas apie 9 val., o Svencelėje – 13.50 val. Ar Ventės rage matytas paukštis buvo žieduotas, neaišku, nes įžiūrėti, ar ant skrendančio tokio nedidelio paukščio kojų yra žiedai, ypač jam esant tolokai, kaip buvo šiuo atveju, praktiškai neįmanoma.

V. Karnausko atsiųstose žieduoto paukščio nuotraukose buvo identifikuotas spalvinis jo žiedas. Paaškinę, kad tai Kintų žuv. ūkio tvenkiniuose Šilutės r. 2021 m. birželio 25 d. Ventės rago ornitologinės stoties darbuotojo Vytauto Eigirdo žieduotas visiškai suaugęs (išperėtas prieš 2021 m.) ten perintis paukštis. Tuose pačiuose tvenkiniuose jis buvo aptiktas ir 2022 bei 2023 metais.

Upinės žuvėdros aptikimas Lietuvoje spalio viduryje yra ištis retas atvejis. LPŽC duomenų bazėje yra 8 Lietuvoje žieduotų šios rūšies paukščių aptikimų spalio mėn. duomenys. Tuo laikotarpiu jie jau būna toli nuo Lietuvos. Arčiausiai Lietuvos paukštis buvo aptiktas Belgijoje (atstumas nuo žiedavimo vietos 1 348 km). Kiti aptikti gerokai toliau – vienas Ispanijoje (2 912 km), o likusieji šeši jau Afrikoje: du Gabone (6 324 ir 6 365 km), vienas Kongo Demokratinėje Respublikoje (6 738 km), trys Namibijoje (8 658, 8 719 ir 8 744 km). Visų šių individų atstumo nuo kiekvieno jų žiedavimo vietos iki aptikimo vietos vidurkis yra 6 226 km.

Ne mažiau kaip 74 m. amžiaus tamsianugario albatroso patelė (paženklinta žiedu RAUDONA Z333) su poros nariu prie 2024 m. lapkričio 26 d. padėto kiaušinio © Dan Rapp / USFWS

SENIAUSIAS ŽINOMAS LAISVĖJE GYVENANTIS PAUKŠTIS PASAULYJE DAR GYVAS

Ričardas PATAPAVIČIUS, parengta pagal *Weekly News from BirdGuides, 2024-12-23*

Seniausias žinomas laisvėje gyvenantis Wisdom‘u pavadintas paukštis pasaulyje pastebėtas vėl sugrįžęs į koloniją vienoje iš Midvėjaus atolo smėlio salų, kurioje perėjo jau daugybę kartų. Tai tamsianugaris albatrosas (*Diomedea immutabilis*). Šis paukštis, patelė, 2024 m. lapkričio 26 d. padėjo kiaušinį. Pirmąsias 2–3 savaites ji perės tik patinas (www.friendsofmidway.org). Būna tikėtis, kad kiaušinis yra visavertis ir iš jo išsiris gyvybingas, sveikas dar vienas jos jauniklis.

Tai paukštis, pirmą kartą paženklintas žiedu 1956 m., kai toje kolonijoje jau perėjo, t. y. kai buvo jau ne jaunesnis nei penkerių metų amžiaus. Ne jaunesnis tai tikrai, bet gal ir vyresnis. Jeigu vyresnis, tai kiek vyresnis – niekas nežino. Gal tik metais, gal keleriais, o gal net keliolika ar dar daugiau metų. Kad ir kaip ten būtų, tai, jog jis dabar ne mažiau kaip 74 metų amžiaus, nėra jokių abejonių.

Šią senolę (juk tai patelė) iš visų kolonijoje įsikūrusių jos gentainių galima atpažinti pagal žiedą. Dabartinis žiedas yra raudonas su įrašu Z333, o jis jau penktasis (ir gal dar ne paskutinis – kas žino!) per

paukščio gyvenimą. Keturi ankstesni žiedai buvo sunešioti – kiekvienas, kai gerokai sudildavo, būdavo pakeičiamas nauju.

Per savo gyvenimą besimaitindamas ir migruodamas šis individas nuskrido apie 5,5 mln. (taip taip, milijonų!) km, t. y. apytiksliai septyni skrydžiai iš Žemės į Mėnulį ir atgal. Juk jauniklių auginimo laikotarpiu, kuris trunka apie 5 mėn., ir net kiaušinio perėjimo laikotarpiu kiaušinio nešildantis poros narys maitindamasis gali nuskristi iki 1,5 tūkst. km nuo kolonijos. Fantastiškos ir protu beveik nesuvokiamos paukščio galimybių ribos! Žinoma, kad nuo 1956 m. iki dabar ši patelė išperėjo ir išaugino ne mažiau kaip 30 palikuonių (šie paukščiai kiekvieną kartą padeda ir peri tik po vieną kiaušinį).

Midvėjaus atolą sudaro koralinis rifas ir kelios nedidelės smėlio salos (visas plotas tik kiek didesnis nei 6 km²) Ramiajame vandenyne maždaug pusiaukelėje tarp Amerikos ir Azijos. Dėl geografinės padėties būtent taip ir pavadintas (angliškai *Midway* reiškia pusiaukelę). Atolas priklauso JAV ir turi užjūrio teritorijos statusą

(https://lt.wikipedia.org/wiki/Midv%C4%97jaus_atolas). Čia yra didžiausia pasaulyje šios rūšies albatrosų kolonija, kurioje priskaičiuojama iki 450 tūkst. perinčių porų, o tai yra kiek daugiau nei 70 % šių paukščių pasaulinės populiacijos. Šis atolas nuo 1996 m. turi Nacionalinį JAV laukinės gamtos apsaugos teritorijos (*National Wildlife Refuge*) ir Midvėjaus mūšio (1942 m.) Nacionalinio memorialo (*National Memorial to the Battle of Midway*) statusus (www.friendsofmidway.org).

Midvėjaus atolo salose iki 1993 m. buvo JAV karinė jūrų bazė. Siekiant sumažinti karo lėktuvų susidūri-

mus su čia įsikūrusiais albatrosais, 1954–1964 m. ten sunaikinta 54 tūkst. šių paukščių. Karinė bazė veikė iki 1993 m. (www.friendsofmidway.org).

Pirmą kartą šį paukštį sužiedavo amerikietis ornitologas Chandler'is Robbins'as 1956 m. gruodžio 10 d. Jis mirė 2017 m. kovo 20 d. sulaukęs beveik 99 metų amžiaus (www.acap.aq/latest-news/). Belieka palinkėti šiai tamsianugario albatroso patelei, kuri nuo 1956 m. tapo atpažįstama dėl to, kad ornitologas (jį būtų galima pavadinti jos „krikštateviu“) ją sužiedavo, gyventi ne trumpiau, nei gyveno jos „krikštatevis“.

2024-11-27 Ventės rago sugautas šiaurinis kikilis (*Fringilla montifringilla*) su ypač ilgu nagu
© Vytautas Jusys

2024-12-20 Vilniuje stebėtas kovas (*Corvus fugilegus*), kurio sparne buvo kelios baltos plasnajamosios plunksnos
© Gustina Leipė

2025-01-12 Ukmergėje, Šventosios upėje, stebėta šviesi didžioji anis (*Anas platyrhynchos*), patelė © Dalia Stalauskienė

Laibasnapė kuolinga paskelbta išnykusia rūšimi

Saulius KARALIUS, parengta pagal *Bird Guides*

Remiantis naujausiais tyrimų duomenimis, užgeso paskutinė viltis, kad laibasnapė kuolinga (*Numenius tenuirostris*) dar gali kur nors egzistuoti, tad tai yra pirmas istorinis žinomas rūšies išnykimo atvejis Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Vakarų Azijoje. Šis Vakarų Palearktikos sėjikinis paukštis buvo labai paslaptingas, itin retas ir labai mažai buvo žinoma apie jo veisimosi vietas. Paskutinis gerai dokumentuotas laibasnapės kuolingos lizdas aptiktas lygiai prieš 100 metų, t. y. 1924 m., Rusijoje Omsko srityje netoli Taros. Nepaisant intensyvių paieškų nuo tada apie rūšies perėjimo vietas nebežinoma. Atlikta izotopinė analizė atskleidė, kad rūšies populiacija gyvavo Šiaurės Kazachstano stepėse. Laibasnapės kuolingos buvo migruojantys paukščiai ir žiėmodavo seklių Viduržemio regiono gėlavandenių vandens telkinių buveinėse, dažniausiai Šiaurės Maroke, iš kur ir žinomas paskutinis rūšies stebėjimo atvejis 1995 metais.

Žurnale „Ibis“ buvo paskelbta dokumentinė medžiaga, įvertinanti laibasnapės kuolingos išnykimo aspektus. Pagrindiniais išnykimo veiksniais yra laikoma žemės ūkio plėtra, lėmusi buveinių sunykimą, ir mažesniu mastu – medžioklė. Siekiant įvertinti rūšies išnykimo tikimybę, Didžiosios Britanijos karališkosios paukš-

čių apsaugos draugijos (RSPB), *Birdlife International*, Gamtos biologinės įvairovės centro ir Gamtos istorijos muziejaus mokslininkai naudojo objektyvia statistine rūšies grėsmių analize, rūšies registracijų duomenų bazę, įskaitant stebėjimus ir muziejuose saugomus egzempliorius. Ši analizė parodė, kad yra 99,6 % tikimybė, jog rūšis išnyko maždaug tuo laiku, kai buvo stebėtas paskutinis paukštis, t. y. apie 1995 metus. Taigi, laibasnapė kuolinga yra trečia išnykusi Vakarų Palearktikos paukščių rūšis po didžiosios alkos (*Pinguinus impennis*) – paskutinė gyva matyta 1844 m., ir kanarinės jūršarkės (*Haematopus meadewaldoi*) – paskutinė matyta 1913 m. ir 1940 m. paskelbta išnykusia. Paskutinis dokumentuotas ir visuotinai pripažintas laibasnapės kuolingos 1995 m. stebėjimas buvo Zergoje Maroke.

Vėlesniais metais apie tariamus laibasnapių kuolingų stebėjimus gauta pranešimų iš Italijos ir Graikijos, tačiau jie nebuvo dokumentuoti fotografijomis. Keletui šio amžiaus pradžioje Dunojaus deltoje užfiksuotų stebėjimų, įskaitant šešių paukščių būrelio registraciją 2004 m. birželį ir pavienio paukščio stebėjimą Albanijoje 2006 m., taip pat pritrūko patikimų įrodymų. Kaip teigia *Birdlife International* Raudonojo sąrašo kuratorius ir studijos bendraautorius Alexas Berrymanas, laibasnapės kuolingos netektis siūnčia žinutę, kad nė vienas paukštis nėra apsaugotas nuo panašaus likimo. Nuo 1500 m. globaliai buvo išnaikinta 150 rūšių sparnuočių. Izoliuotose salose apie 90 % kaltės dėl paukščių išnykimo tenka žmogaus užvežtiems invaziniam gyvūnams. Jeigu salose jau stebimas paukščių nykimo tendencijų mažėjimas, tai kontinentuose dėl buveinių degradacijos, žemės ūkio plėtos ir kitų priežasčių viskas yra atvirkščiai. Būtina imtis neatidėliotinių darbų, kad ši tendencija netaptų dar aštresnė. Panaši RSPB ir kitų *Birdlife* partnerių veikla kaip tik ir yra nukreipta šia linkme. Laibasnapės kuolingos praradimas vyko tiesiog mūsų akyse. Kaip galime tikėtis, kad taip neįvyks už Europos ribų, jeigu nesugebėjome apsaugoti jos nuo pražūties savo namuose? Išnykimas yra netektis visam laikui, todėl turime dėti visas pastangas, kad toks likimas neištiktų tokių migruojančių sėjikinių kaip didžioji kuolinga, paprastasis griciukas ar kitų saugomų šlapynių paukščių.

Prof. T. Ivanauskas savo trilogijoje „Lietuvos paukščiai“ taip pat mini laibasnapę kuolingą kaip ti-

Laibasnapė kuolinga (*Numenius tenuirostris*) © Alan Tate

kėtiną mūsų krašte paukštį, remdamasis duomenimis, kad XX a. pr. viena buvo sumedžiota Latvijoje, o kita XIX a. pab. netoli Rasytės Kuršių nerijoje. Deja, net tais laikais, kai laibasnapių kuolingų populiacija, kaip, beje, ir rusinių startų (*Emberiza aureola*), dar buvo gana didelė, neatsirado jokių patikimų duomenų apie jų aptikimą mūsų krašte. Dabar, deja, tokia galimybė užgeso galutinai. Nebent įvyktų stebuklas ir kam nors vis dėlto pavyktų įrodyti, kad tie 0,4 % tikimybės ne

veltui buvo palikti kaip paskutinės vilties simbolis. Kol kas IUCN sąrašuose ši rūšis tebeegzistuoja kaip kritiškai nykstanti.

Laibasnapė kuolinga buvo maždaug tokio pat dydžio kaip mūsųose per migracijas neretai pasitaikanti vidutinė kuolinga, tačiau bendra išvaizda panėsėjo į didžiąją, tik trumpesniu, dar plonesniu snapu ir gana didelėmis apvalainomis tamsiomis dėmėmis baltesniuose kūno šonuose.

2024-11-21 Ventės rage sugauta juodagalvė devynbalsė (*Sylvia atricapilla*), patelė, kuriai per visas uodegos plunksnas ėjo šviesus dryžys. Su panašiai dryžuota uodega čia 2024-11-24 sugautas ir juodasis strazdas (*Turdus merula*), suaugusi patelė © Vytautas Jusys

2025-01-03 paukščių lesykloje, Eiguliuose, Kaune, buvo stebėta blankių spalvų didžioji zylė (*Parus major*), iš kitų savo gėtainių išsiskyrusi blankiomis spalvomis, ypač geltonos spalvos stoka pilvo srityje © Mindaugas Ilčiukas

Sakalas keleivis grobį sugavo 3 km aukštyje

Ričardas PATAPAVIČIUS

Paukščių tyrimuose pradėjus naudoti telemetrinius įrenginius (siųstuvus, kurie gali fiksuoti ne tik paukščio buvimo vietos geografines koordinatas realiuoju laiku, bet ir kitus parametrus) ar multisisteminius duomenų registratorius (geolokatorius), jau yra atskleistos ir vis dar atskleidžiamos naujos iki tol nežinotos paukščių elgesio „paslaptys“. Viena iš tokių „paslapčių“ yra žinios apie tai, į kokį aukštį gali pakilti ir jame skristi migruojantys paukščiai. Sužinota, kad migruodami smulkieji žvirbliniai gali pakilti net į 7 km aukštį. Kiti paukščiai kartais pakyla į dar didesnę aukštį – iki 9 km virš jūros lygio (apie tai Gintaro Malmigos straipsnyje žurnale „Paukščiai“, 2021, Nr. 52).

Įdomu ir tai, kad dieną ir naktį migruojantys paukščiai dažnai dieną migruoja didesniame aukštyje, o naktį – mažesniame. Šiam fenomenui paaiškinti keliamos kelios hipotezės. Viena iš jų tai aiškina plėšriųjų paukščių, išimtinai sakalų, įtaka. Mat kai kurių rūšių sakalai grobį medžioja dažniausiai skridami gaudydami smulkesnius paukščius. Šiems dieną migruojant dideliame aukštyje (o sakalai grobį gauda tik šviesiuoju paros metu) tikimybė „susitikti“ su sakalais, manoma, yra gerokai mažesnė. Didžiausias žinomas sakalo keleivio (*Falco peregrinus*) pakilimo aukštis yra 5,6 km, tačiau kokiam aukštyje jis geba ir gali sugauti kitą skrendantį paukštį? Iki šiol visi tokie pastebėjimai buvo gana nedideliame aukštyje, nes tai būdavo fiksuojama tik vizualiniais stebėjimais.

Neseniai žurnale „Ecology“ paskelbtas straipsnis apie sakalo kelei-

Jūrinis sėjikas © Vytautas Jusys

vio beveik 3 km aukštyje sugautą paukštį. Tai pirmas toks žinomas faktas. Kaip pavyko tai išsiaiškinti?

Keturiems jūriniais sėjikams (*Pluvialis squatarola*) 2023 m. sausio 25 d. Vadenzės įlankoje Nyderlanduose buvo uždėti GPS-GSM siųstuvai su kiekviename jų integruotu akcelerometru. Aišku, visi tie paukščiai buvo paženklinėti ir standartiniais metaliniais bei spalviniais plastiko žiedais. Tas individas, apie kurį yra visa tolesnė istorija, migraciją link perėjimo vietų pradėjo gegužės 26 d. (kuriuo paros laiku, straipsnyje neparašyta).

Gegužės 27 d. 21 val. 58 min., paukščiui skrendant virš Švedijos pietinės dalies, siųstuvas užfiksavo staigų paukščio skrydžio greičio sumažėjimą (kiek daugiau nei 2 kar-

tus), o buvusi skrydžio 65° (šiaurės rytų) kryptis staiga pasikeitė į 194° (pietų) kryptį. Po dviejų minučių (22 val. 00 min.) prietaisas užregistravo 2 882 m nuo žemės paviršiaus (apie 2 900 m virš jūros lygio) aukštį. Visos vėliau fiksuojamos koordinatės buvo vienodos, t. y. tiksliai iš vienos ir tos pačios vietos maždaug už 8 km. Toje vietoje rastas paukščiui buvęs uždėtas siųstuvai, žiedai ir jo liekanų (plunksnų), o maždaug už 200 m nuo tos vietos buvo gyvenamas sakalo keleivio lizdas. Praktiškai neliko jokių abejonių, kad jūrinis sėjikas buvo sugautas šio lizdo gyventojų ir ne mažesniame nei 2 882 m aukštyje virš žemės paviršiaus.

Įdomu dar ir tai, kad maždaug nuo 21 val. 43 min., t. y. likus 15

Sakalas keleivis © Kęstutis Čepėnas

min. iki to momento, kai sakalas pagavo savo auką, siųstuvas užfiksavo padidėjusį paukščio skrydžio greitį. Beveik nėra abejonės, kad tuomet jis pamatė sakalą ir bandė išvengti jo puolimo. Deja, nepavyko, bet tuo jis „pasitarnavo“ mokslui – sužinota, kad sakalai grobį gali sėkmingai gaudyti ir 3 km aukštyje. Kiti trys siųstuvais paženklininti jūriniai sėjikai sėkmingai

nuskrido iki perėjimo arealo Rusijos šiaurėje.

Parengta pagal: Michiel P. Bom; Hui Yu; Roeland A. Bom; Arne Hegemann; Åke Lindström; Bart A. Nolet; Thomas K. Lameris „Migrating Shorebird Killed by Raptor at 3000 m above Ground as Revealed by High-Resolution Tracking“, Ecology 105(11), 2004, e4437. <https://doi.org/10.1002/ecy.4437>.

Jūrinio sėjiko siųstuvas ir žiedai surasti netoli sakalo keleivio lizdo
© Arne Hegemann

2025-01-19 Draugystės parko tvenk., Kaune, plaukiojo didžioji antis (*Anas platyrhynchos*), patinas melsvu snapu
© Mindaugas Ilčiukas

2025-01-25 Kaune, Nemune, šalia Smetonos alėjos, stebėta neįprasta didžioji antis (*Anas platyrhynchos*), patinas © Dalia Stalauskienė

2025-02-07 Pabiržėje, Biržų r., stebėtas smilginių strazdų (*Turdus pilaris*) būrelis, kuriame buvo vienas neįprasto margumo paukštis © Birutė Maldūnienė

2025-02-09 Klabinių k., Molėtų r., stebėtas geltonųjų startų (*Emberiza citrinella*) būrys, kuriame vienas iš paukščių buvo labai šviesus ir išsiskyrė spalvų raštu © Dalia Stalaušienė

2025-01-13 Klebonišio miške, Kaune, stebėta paprastoji pilkoji zylė (*Paecilia palustris*) su keliomis keistai išaugusiomis sparno plunksnomis © Mindaugas Ilčiukas

2025-02-04 Antakalnyje, Vilniuje, stebėta margai balta kuosa. Tas pats paukštis čia buvo stebimas 2022 ir 2024 m. © Robertas Akstinas

2025-02-13 Kaune, Nemune, ties „Akropoliu“, stebėtas ankstyvu vestuviniu aparatu rudagalvis kiras (*Chroicocephalus ridibundus*) © Mindaugas Ilčiukas

2025-02-22 Trakuose sugauta didžioji zylė (*Parus major*) neįprastos formos snapu © Vilma Žemaitienė

© Robertas Akstinas

Įdomūs faktai apie paprastąją klykuolę

Šiek tiek įdomių faktų, kurių galbūt nežinojote.

Paukščiai gali sverti 400–1500 g.

Išskleistų sparnų ilgis 62–69 cm.

Kūno ilgis 32–36 cm.

Gali panerti į 4 m gylį ir po vandeniu išbūna apie 30 sek.

Vidutinė paukščių gyvenimo trukmė 6–7 m.

Maksimali žinoma gyvenimo trukmė 20 m. 11 mėn.

Europos populiaciją sudaro apie 240 000–350 000 porų.

Peri drevėse, uoksuose ir inkiluose, įvairiame aukštyje – 2,5–15 m.

Kai kurie uokasai klykuolių būna naudojami 30 metų iš eilės, o tos pačios patelės juose peri keletą metų iš eilės.

Kai kuriose šalyse peri ir triušų urvuose.

Mėgsta perėti juodosios meletos uoksuose (ar uoksas užimtas klykuolės, išduoda pūkai ant uokso landos).

Peri atskiromis poromis, bet teritorijos nuo kitų gentainių nesaugo.

Peri tik patelė 26–30 d. Paskutines 10 perėjimo dienų peri labai stropiai ir lizdo beveik nepalieka.

Patinas pirmas 7–9 perėjimo dienas laikosi netoli lizdo, paskui skrenda į poilsio ir „šėrimosi“ vietas ir daugiau prie lizdo nepasirodo, jauniklių auginime nedalyvauja.

Išsirite jaunikliai parą būna lizde, vėliau iššoka iš lizdo ir su patele keliauja link artimiausio vandens telkinio.

Jaunikliai auga greitai, jau po 2 savaičių puikiai nardo ir patys susiranda maisto.

Skraidyti jaunikliai pradeda nuo 57–66 dienos.

Klykuolių „gimtine“ laikoma Šiaurės Amerika, iš kurios šie paukščiai paplito po Aziją, paskui pasiekė ir Europą.

Parengė Robertas AKSTINAS

© Robertas Akstinas

Kuoduotoji zylė (Lophophanes cristatus). Kauno r., 2025-01-12 © Povilas Antanavičius

Didysis kormoranas (Phalacrocorax carbo). Nemunas, Kaunas, 2025-01-13 © Alma Šimkute

*Parengta įgyvendinant projektą „Kartu stebime ir saugome paukščius“.
Projektą finansuoja VšĮ Medijų rėmimo fondas,
skyres 4200 Eur metinę paramą.*

Žurnalo kaina – 3,00 Eur